

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Т.в.о. завідувача випускової кафедри

_____ Н.В.Коваленко

«_____» _____ 2021р.

ВИПУСКНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Тема: «Стан та сучасні тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів»

Виконавець: Меленівська Дарина Олександрівна

Керівник: д.е.н., професор, Жаворонкова Галина Василівна

Нормоконтролер: д.е.н., професор, Жаворонкова Галина Василівна

КИЇВ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та бізнес адміністрування

Кафедра міжнародної економіки

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. завідувача випускової кафедри

_____ Н.В.Коваленко

« ____ » _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ

на виконання випускної роботи

Меленівської Дарини Олександрівни

1. Тема роботи «Стан та сучасні тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів» затверджена наказом ректора від «30» березня 2021 р. №515/ст.
2. Термін виконання роботи: з 17.05.2021 р. по 20.06.2021 р.
3. Вихідні дані роботи: статистичні дані, нормативно-правова база, електронні інформаційні джерела, матеріали періодичних видань.
4. Зміст пояснювальної записки: Огляд теоретичних засад дослідження світового ринку дорогоцінних металів. Еволюція становлення ринку. Фактори, що впливають на світовий ринок. Тенденції розвитку світового ринку. Аналіз світового та українського ринків дорогоцінних металів. Аналіз світових лідерів по видобутку дорогоцінних металів. Вплив пандемії коронавірусу. Напрями розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Механізм формування цін на дорогоцінні метали. Вартість дорогоцінних металів станом на 2011-2021 роки. Доля країн у видобутку золота у світі за 2019 рік.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Видача завдання	17.05.2021	
2	Збір та обробка статистичної інформації	17.05.2021- 20.05.2021	
3	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	21.05.2021- 24.05.2021	
4	Написання теоретичної частини	25.05.2021- 29.05.2021	
5	Написання аналітичної частини	30.05.2021- 31.05.2021	
6	Написання вступу та висновків	31.05.2021- 01.06.2021	
7	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовки доповіді, передзахист	02.06.2021- 04.06.2021	
8	Проходження нормо контролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання на кафедру	04.06.2021- 20.06.2021	

7. Дата видачі завдання: «17» травня 2021 р.

Керівник дипломної роботи _____ Жаворонкова Г.В.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Меленівська Д.О.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Стан та сучасні тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів» 78 с., 18 рис., 9 табл., 50 літературних джерел, 2 додатки.

СВІТОВИЙ РИНОК ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ, ЗОЛОТО, СРІБЛО, ПЛАТИНА, ПАЛАДІЙ, ПОПИТ НА ДОРОГОЦІННІ МЕТАЛИ, МЕХАНІЗМ ЦІНОУТВОРЕННЯ, ІНВЕСТИЦІЇ, ФІНАНСОВІ АКТИВИ, ПАНДЕМІЯ

Об'єктом дослідження є світовий ринок дорогоцінних металів, а предметом – сучасні тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів.

Метою випускної роботи є виявлення сучасних тенденцій розвитку ринку дорогоцінних металів, аналізуючи світовий ринок дорогоцінних металів та розгляд проблем і перспектив розвитку українського ринку дорогоцінних металів.

Методи дослідження: системний аналіз, порівняльний метод, метод логічного узагальнення, графічний та табличний методи, а також метод систематизації.

Значущість виконаної роботи та висновки. Аналіз обсягів видобутку дорогоцінних металів різними країнами світу дозволить визначити їх обсяг, тенденції та фактори, що зумовлюють їх динаміку протягом останніх років. Аналіз недоліків українського ринку дорогоцінних металів, у свою чергу, дозволить виокремити певні напрями для покращення його стану.

Рекомендації щодо використання результатів. Обізнаність про ринок дорогоцінних металів дозволить на основі економічної оцінки факторів ціноутворення на дані метали як в умовах пандемії, так і після неї, прогнозувати тенденції та допоможе обрати ефективні форми інвестування в певні дорогоцінні метали.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	9
1.1. Еволюція становлення ринку дорогоцінних металів.....	9
1.2. Фактори, що впливають на світовий ринок дорогоцінних металів.....	16
1.3. Тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів.....	25
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКІВ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	32
2.1. Аналіз стану та особливостей світового ринку дорогоцінних металів.....	32
2.2. Аналіз світових лідерів по видобутку дорогоцінних металів.....	37
2.3. Вплив пандемії коронавірусу на стан ринку дорогоцінних металів у світі.....	46
2.4. Напрями розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні.....	58
Висновки до розділу 2.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Людство з давніх-давен знало про дорогоцінні метали. На протязі всього цього часу змінювалась їх роль та важливість. Вони мали величезне значення у розвитку міждержавних відносин і світової економіка загалом. І хоч на сьогоднішній день їх основна функція, як грошових коштів, майже втрачена, вони все ж таки залишаються невід'ємною складовою життя кожного з нас.

Дана тема є актуальною на сьогоднішній день завдяки тому, що останнім часом міжнародний ринок дорогоцінних металів зазнає значних змін, і це безумовно має вплив як на економіку нашої країни, так і на економіки інших країн, тому що дана галузь залишається найперспективнішою та важливою галуззю економіки.

Так як дорогоцінні метали (золото, срібло, платина та паладій) є специфічним видом фінансових активів і виступають одним із найпопулярніших інструментів інвестування, то і розвиток даного сегмента ринку фінансів безпосередньо має вплив на фінансово-інвестиційні можливості країни, які вона спроможна реалізувати, використовуючи посередництво як власних фінансових інститутів, так і відповідних структур з іноземним капіталом. Окрім цього, достатній резервний актив дорогоцінних металів дає змогу збільшити як політичні, так і зовнішньоекономічні та соціальні переваги тієї чи іншої країни на міжнародній арені. Така непряма, хоча досить важлива функція дорогоцінних металів зумовлюється як тим, що обсяги запасів дорогоцінних металів, зокрема, золота, країни свідчать про її валютно-фінансову стабільність, кредито- та конкурентоспроможність на світовому ринку, так і тим, що ринкові процеси, пов'язані зі споживанням, обігом, використанням та збереженням дорогоцінних металів, залучають у себе багато учасників, таких як відповідні державні структури, контролюючі органи, комерційні банки, промислові підприємства, приватні компанії,

фінансово-інвестиційні структури, фізичних особи та інші. Отже, дорогоцінні метали мають ще й великий вплив на розвиток системи ринкових відносин. І з рештою дорогоцінні метали, як головний ліквідний та інвестиційний ресурс країни, характеризуються функціональною бінарністю, тому що можуть використовуватись і в якості сировинного матеріалу для виробництва, і в якості інвестиційного інструменту.

Вочевидь, індивідуальні запаси дорогоцінних металів кожної країни формуються, в першу чергу, в залежності від її фінансово-економічного стану, а також від зміни курсів. Тому можна говорити про взаємний вплив ринку дорогоцінних металів та інших суб'єктів національної економіки країни. Звідси можна прослідкувати проблему нормативно-правового та фінансово-економічного врегулювання відносин між суб'єктами, що знаходяться всередині країни, а також за її межами.

Метою випускної роботи є виявлення сучасних тенденцій розвитку ринку дорогоцінних металів, аналіз світового ринку дорогоцінних металів та розгляд проблем і перспектив розвитку українського ринку дорогоцінних металів.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі *завдання*:

- Дослідити еволюцію становлення ринку дорогоцінних металів;
- Визначити фактори впливу на світовий ринок дорогоцінних металів;
- Розглянути тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів;
- Проаналізувати стан та особливості світового ринку дорогоцінних металів;
- Дослідити світових лідерів по видобутку дорогоцінних металів;
- Виявити вплив пандемії корона вірусу на стан ринку дорогоцінних металів у світі;
- Запропонувати напрями розвитку ринку дорогоцінних металів для України.

Об'єктом дослідження є світовий ринок дорогоцінних металів

Предметом дослідження є сучасні тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження стосуються не тільки окремих складових частин ринку дорогоцінних металів, але і різних фінансово-економічних явищ, які пов'язані з їх обігом, інвестиціями, накопиченням та інше. Що стосується українського ринку дорогоцінних металів, то значну увагу дослідженню особливостей ринку золота та його впливу на наш ринок висвітлювали у своїх працях такі українські вчені як Дибба М.І. та Бахтарі Е.А., які звертають увагу на, так званий «парадокс золота», при якому мають на увазі, що цей дорогоцінний метал виступає товаром і не бере безпосередньої участі в грошовому обігу, хоча і виконує роль базового активу, фінансового активу та фінансового інструменту [1, С.20]. Морозов А.С. говорить про звуження ролі золота як монетарного активу в напрямі збереження вартості [2, С.57]. У будь-якому випадку, золото є лідером серед інших дорогоцінних металів у державних резервах, навіть не зважаючи на те, що з часом виникає тенденція до зниження кількості золотовалютних запасів у високорозвинених країнах.

Для дослідження у роботі були використані такі *методи* як системний аналіз, порівняльний метод, метод логічного узагальнення, графічний та табличний методи, а також метод систематизації.

Апробація отриманих результатів. Результати досліджень, що включені до випускної роботи, оприлюднені на конференції «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблема та перспективи» (Львів, 2021р.).

Публікації. Melenivska D., Orokhovska L. Problems of development of the precious metal market in Ukraine. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених у Львові, 2021 р. С. 113–114.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

1.1. Еволюція становлення ринку дорогоцінних металів

Основними ринками дорогоцінних металів є ринки золота, срібла, платини та паладію.

Золото, Au (aurum) хімічний елемент ІВ підгрупи (Cu, Ag, Au) періодичної системи елементів, який відноситься до шляхетних металів. Золото широко застосовується в монетній справі, карбуванні, виготовленні ювелірних виробів, творів мистецтва, а в умовах товарного виробництва має функцію загального вартісного еквівалента. Зазвичай, у природі його можна зустріти у вигляді самородного золота. Людство знає його ще зі стародавніх часів і застосовує вже більше 6 тисяч років. Золото легке в обробці і вже давно його цінують, в першу чергу, за красу і стійкість до корозії. У мінералах його можна зустріти лише у з'єднаннях з телуром або селеном, але це в рідких випадках [3].

Золото, як правило, супроводжується мінералами срібла, міді, зрідка інших металів. Золотовмісні руди в своєму складі можуть містити дорогоцінні метали платинової групи. Природне золото можна зустріти в золотоносних пісках у вигляді тонких прожилок у кварці, але були випадки, коли його знаходили у вигляді великих самородків вагою до 82 кг. Морська вода також містить у своєму складі сліди золота, але видобування його з неї є комерційно не вигідним. За деякими оцінками, загальна маса золота, яка є на Землі сягає приблизно 210 тисяч тон, що відповідає кубу з ребром близько 35 метрів.

Платина самородна, Pt – це мінерал, що відноситься до складу самородних металів. До групи платини самородної входять мінерали, які є природними твердими розчинами платини, заліза, іридію, паладію, родію, осмію, рідше – золота, нікелю та міді. На сьогоднішній день платина не лише

виступає як дорогоцінний метал, а як один із провідних матеріалів технічної революції. Щороку у світі видобувають менше 200 тон платини та багато областей сучасної науки, техніки та промисловості без платини не уявляють свого існування. Вона використовується в багатьох важливих вузлах сучасних машин і приладів. Платина є одним із головних каталізаторів хімічної промисловості на сьогоднішній день. І в решті решт, однією з головних галузей сучасної хімії комплексних з'єднань є вивчення з'єднань саме цього металу.

Про паладій світ дізнався завдяки торговцю мінералами з Лондона містеру Форстеру. Одного осіннього дня 1803 року йому надійшов лист від невідомої особи. Цей лист не викликав особливого подиву у торговця. У цьому листі було викладено прохання про спробу продати невелику кількість нового, на той час, металу паладію, який ні зовні, ні за своїми властивостями не поступався дорогоцінній платині. З листом було надіслано невеличкий злиток. Торговець зголосився на дану пропозицію – метал йому сподобався. Форстер хотів отримати вигоду з незвичайності та таємничості, що завжди так притягувала людей. Через деякий час з'явилася інформація про паладієвий злиток, що продається в магазині Форстера і призвело до надзвичайного ажіотажу навколо нового металу.

Що стосується срібла, то ми немає інформації про його першовідкривача і обставини відкриття. Срібло люди використовували з давніх-давен. Причиною тому є те, що срібло, я і золото, досить часто зустрічалося у вигляді самородків, що полегшувало його видобування.

Існує розподіл ринків золота, який залежить від того, який саме ступінь державного регулювання. У даному випадку є чотири категорії ринків:

1. Світові – такі ринки знаходяться у Лондоні, Чикаго, Цюриху, Франкфурті та Гонконгові;
2. Внутрішні вільні – їх місце розташування у Мілані, Парижі та Ріо-де-Жанейро;
3. Місцеві контрольовані – знаходяться в Афінах та Каїрі;
4. «Чорні» ринки – основний знаходиться у Бомбеї.

За підрахунками спеціалістів, за весь час на Землі було видобуто понад 180 тисяч тон золота. Переважна більшість усього видобутого дорогоцінного металу представлена у вигляді ювелірних виробів і ця частка складає близько 40%, також досить значима доля видобутку знаходиться у державних резервах – 30%, не менш значима доля золота зберігається у злитках та монетах – 20% і останні 10% використовуються у промисловості. Переважну частину цього благородного металу споживають країни в Азії, що розвиваються, через свою культуру та звичаї. Підвищений попит на вироби із золота в цих країнах пояснюється переважно невисокою вартістю та підвищенням платоспроможності. Що стосується європейських країн, то там починають віддавати перевагу штучним виробам, ідентичним копіям, адже ціна значно дешевша, а виглядає непогано (в першу чергу, через вплив моди).

На ринку дорогоцінних металів є двоє основних учасників – це маркет мейкери та брокерські контори. Кожен з них виконує певні функції та представляють:

1. З боку продавців:

- різні корпорації, що займаються золотодобувною промисловістю;
- афінажні виробництва по переробці лому із золота;
- держрезерви національних банків, що зменшують запаси дорогоцінних металів, які були накоплені раніше;
- спекулянтів та хеджерів, робота яких закладається на спекуляції контрактами з дорогоцінними металами (переважно форвардні, опціонні та ф'ючерсні контракти);
- приватних тезавраторів та інвесторів, задача яких полягає у тому щоб продати накоплені раніше запаси дорогоцінних металів.

2. З боку покупців:

- різні промислово-технічні виробництва, що використовують дорогоцінні метали;
- ювелірні промислові виробництва;
- стоматологія;

- інвестори або агенти інвесторів (комерційні банки);
- державні резерви центральних банків;
- приватні тезавратори (наприклад, це можуть бути колекціонери золотих монет або зливків).

Звернемо увагу детальніше на деякі визначні ринки золота у світі, про які слід знати певні цікаві моменти та особливості їх функціонування:

- ринок золота в Лондоні бере свій початок ще з 1919 року. Вже на протязі дуже великої кількості років на цьому ринку основним учасником є, так звані, золоті брокери Лондона (London Billion Brokers).

Визначним вкладом в структуру функціонування світових ринків було сформовано саме Лондонським золотим ринком – це процедура фіксинга, яка ще з року започаткування і до наших днів виконується двічі на день. Фіксинг – це коли основні учасники ринку визначають рівноважну ціну на дорогоцінний метал у певний час доби, відштовхуючись від співвідношення попиту та пропозиції на ринку саме в той момент. АМ – час від 00:00 до 12:00 – прийнято називати ранковим часом і відповідно вечірній – РМ – час від 12:00 до 24:00. Зазвичай фіксинг золота у Лондоні відбувається двічі на день: о 12:30 (АМ) та о 17:00 (РМ) за київським часом. Що стосується срібла, то фіксинг цього дорогоцінного металу відбувається всього раз на день: з 14:00 до 14:15 також за київським часом. У цей період приймаються заявки, після чого вже фіксується ціна. На рахунок платини та паладію, то фіксинг проводять двічі на день: об 11:45 та о 16:00 за київським часом.

Зазвичай у процесі фіксингу об'єктом торгівлі виступають мірні злитки вагою близько 12,5 кілограм, а величина одного лота торгів складає 150 кілограм, що у свою чергу відповідає 12 зливків.

На протязі великого проміжку часу золотий ринок Лондона слугував ринком саме для нерезидентів, через те, що згідно з Актом валютного контролю, резиденти Великобританії не мали право отримувати золота, а професійним дилерам необхідно було отримувати ліцензію в Банку Англії.

Згодо такі обмеження були припинені Урядом Англії, восени 1979 року. Проте дане рішення було виконане з запізненням, адже ринки США та Франції мали швидкі тенденції до розвитку і вони давали змогу користуватися сучасними, на той час, фінансовими інструментами, а саме ф'ючерсами та опціонами, що полегшувало операції із золотом.

- ринок золота в Цюріху набув високого статусу ще у 1970-х роках, коли став найбільшим центром торгівлі золотом. Обсяги експорту та імпорту були дійсно значними, адже з початку 1980-х років Швейцарія імпортувала близько 1200-1400 тон золота за рік, а експортувала близько 1000 тон. Цюріх відзначився тим, що підвищив роль Швейцарії на ринку торгівлі золотом. Імпорт золота складає 70% від річного видобутку золота в країнах Заходу (а це складає 40% від загального видобутку золота у світі), з яких згодом відправляється на реекспорт близько 60% в інші країни світу. Існує загальновідома трійка банків, які виступають маркет-мейкерами на ринку Цюріха, такі як UBS+SBC, Credit Swiss, які над швидко зуміли пристосуватися до нових ринкових умов і потреб своїх клієнтів. Цим банкам належить потужна брокерська фірма Premex Ag, яка працює на форвардному та опціонному ринках і здійснює угоди «спот».

Найбільшою перевагою швейцарських банків у порівнянні з іншими є їх значна присутність на ринках золота в різних регіонах світу. Вони представлені на ринках дорогоцінних металів у Європі (Лондон, Женева, Цюріх), Далекий Схід (Сінгапур, Гонконг, Токіо), США (Нью-Йорк), а також в Австралії в місті Мельбурн.

- ринок золота в США почав бурхливий розвиток на початку 1970-х років, коли було скасовано 40-річний «Акт золотої заборони» і громадяни нарешті отримали дозвіл на володіння золотом у вигляді злиwkів. Відбулося швидке перетворення Міжнародного Валютного ринку, Нью-Йоркської товарної біржі (COMEX) та Чикагської Товарної біржі (CME) в масштабні центри торгівлі золотими ф'ючерсними контрактами у результаті лібералізації торгівлі золотом. На долю цих центрів припадає понад 90% ф'ючерсних контрактів на

поставку золота. Разом з тим у Нью-Йорку поряд з ф'ючерсною біржовою торгівлею золотом існує ринок цього дорогоцінного металу у вигляді зливків.

Утворення національного ринку дорогоцінних металів є особливим процесом. Досить часто, коли український споживач, дізнавшись ціни на Лондонській біржі, дуже вражений та сповнений емоціями прагне купити метал саме за лондонською ціною. Це відбувається через те, що існує певний обмежений список компаній, які можуть впливати на біржову ціну, їх є 14, а також є прості учасники біржі, які вже не впливають на ціну, а просто беруть участь у торгах, таких налічується близько 40.

У процесі фіксингу золота двічі на день беруть участь п'ять фінансово-інвестиційних компаній. Проте існує одна умова, що якщо хтось хоче купити цей дорогоцінний метал, то він має придбати цілий лот, тобто мінімум 155 кілограм. У даний час відбувається купівля великого шматка золота, який має чистоту 99,5, для споживача він має бути чистіший. Тому наступним кроком відбувається очистка до 999,9, потім робляться мірні зливки і тільки після цього їх можна вже перевозити і продавати споживачам.

Золото є можливість купувати не тільки у своїй країні, а й за кордом, проте слід звернути увагу на законодавство тої країни, де буде здійснюватися купівля, адже є вірогідність, що прийдеться сплатити податок, а крім того, ще й одержати індивідуальну ліцензію НБУ на ввіз цього дорогоцінного металу на територію України. У результаті таких, так би мовити «махінацій», витратиться стільки грошей і часу, що можна було б купити цей метал і на українському ринку, витративши такі самі гроші, що і при купівлі на лондонському, а може й дешевше, в залежності від суми податків.

Аналізуючи дані по банківському ринку України щодо торгів дорогоцінними металами, то ми можемо бачити, що цей ринок переважно працює з золотом, а його обсяги не досягають навіть 1 лота Лондонської біржі.

Першочергові завдання, які вирішує Україна, не мають відношення до розвідки, видобутку чи афінажу дорогоцінних металів. На території нашої держави на теперішній час знайдено понад 230 зародків золота, до речі, за

оцінками експертів, запаси десяти з них оцінюються близько 100 тон по кожному. Проте, це не дало нам змогу розвивати національний ринок дорогоцінних металів, адже у нас практично не відбувається торгівля власним золотом, а обсяги переробки дуже незначні.

Наявність дорогоцінних металів в країні дає їй низку переваг, адже ринок дорогоцінних металів займає значне місце у світовій економіці. Відповідно до ЗУ «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» [7] дорогоцінними металами є: золото, срібло, платина, а також метали, що належать до платинової групи (іридій, осмій, паладій, родій, рутеній) у будь-якому стані та вигляді (сплави, сировина, хімічні сполуки, напівфабрикати, промислові продукти, вироби, брухт, відходи тощо). Такий же підхід щодо належності металів до дорогоцінних можна зустріти у зарубіжній літературі[8, 9].

Ринок дорогоцінних металів є механізмом ,який є найважливішою складовою частиною виробництва, розподілу і споживання фінансових активів, що забезпечує і регулює потреби шляхом перерозподілу вивільнених запасів та реалізації продуктів видобутку.

Дорогоцінні метали одночасно виконують дві функції. По-перше, це те, що монети і злитки, які вироблені із дорогоцінних металів, виконують роль об'єкта біржового та банківського оборотів, належать до державних і міжнародних золотовалютних резервів, а також вони є дуже важливим ресурсом, який забезпечує потенціал країни, як економічний, так і фінансовий, гарантуючи стабільність банків. На сьогоднішній день основою світової фінансової системи став американський долар, який забезпечується всіма активами США. Країна має найбільші у світі запаси золота і це пояснює бажання, як держав, так і приватний сектор підтримувати високоліквідність «жовтого» металу.

По-друге, дорогоцінні метали продовжують бути найважливішим видом військово-стратегічної та промислової сировини, а без нього не можуть

повноцінно працювати підприємства електроніки, літакобудування, ювелірна, автомобільна, хімічна промисловості та інші галузі народного господарства.

Золоті активи на світовому ринку залишаються високоліквідними, це забезпечується рівноцінністю між трьома основними сферами вкладення капіталу в: видобування і виробництво дорогоцінних металів, виробництво ювелірних виробів та грошовий обіг злитків з дорогоцінних металів.

На світовому ринку історично сформувалася культура обігу дорогоцінних металів, яка і є основою цього паритету. На даному етапі економічного розвитку потрібно розглядати дорогоцінні метали як об'єкт приватної тезаврації і сировинний товар.

Підставами для внесення дорогоцінних металів в структуру фінансових активів є:

- Збереження дорогоцінними металами таких грошових функцій, як засобів заощаджень, інвестицій і платежу;
- Володіння всіма характеристиками фінансових активів: у них є грошова оцінка, ринок формує ціни, являються об'єктом купівлі-продажу, а також дохідність при зміні ціни;
- Здатність слугувати об'єктом банківських операцій та угод. Але в якості банківських металів розглядають лише золото, срібло, платину і паладій.

Отже, завдяки здатності зберігати вартість, дорогоцінні метали можуть на теперішній час бути засобом заощаджень. Що стосується здатності до інвестування, то за рахунок росту їх курсової вартості вони будуть приносити додатковий прибуток своєму власникові.

1.2. Фактори, що впливають на світовий ринок дорогоцінних металів

На сьогоднішній день світовий ринок дорогоцінних металів (комплекс внутрішніх та міжнародних) є дуже широкою структурою глобальної безупинної торгівлі металом та його похідними елементами, що переважно звільняється від регулювання державою.

Сьогодні на практиці набувають поширення до застосування різноманітні форми організації ринку дорогоцінних металів:

- В першу чергу, це ринок, який жорстко регулюється державою – основним та єдиним покупцем і продавцем дорогоцінних металів на такому ринку є центральні банки, а усі інші суб'єкти ринку вже купують метал у них (Китай, ПАР);

- Ще однією формою ринку є торгівля дорогоцінними металами через спеціалізовані біржі або секції товарних чи валютних бірж. Регулювання операцій, можливість доступу нерезидентів здійснюється центральними банками (Франція, Туреччина);

- Існує також система вільної біржової торгівлі дорогоцінними металами (Гонконг, Люксембург, США);

- Ще одна форма – це торгівля дорогоцінними металами, яка здійснюється кількома великими банками-монополістами або їх об'єднаннями (Великобританія, Німеччина, Швейцарія);

- А також система конкурентної міжбанківської торгівлі, де домінують кілька банків-«маркет-мейкерів» (Японія, Голландія та США).

У деяких країнах можуть одночасно існувати кілька форм організації торгівлі дорогоцінними металами але це можуть дозволити собі тільки ті країни, у яких доволі ліберальне законодавство, яке дає можливість конкурентно розвиватись всім формам організації торгівлі [10].

Більш детально про структуру світового ринку дорогоцінних металів можна ознайомитися за схемою у додатку А.

Залежно від функціонального призначення як інструменту для виміру вартості товару, інвестиційного активу та засобу нагромадження, можна виділити опосередковані та прямі фактори, що роблять великий вплив на ціноутворення різних дорогоцінних металів.

Що стосується прямих факторів, то до них можна віднести: промисловий попит, як каталізатор зміни вартості різних дорогоцінних металів. Найбільшими споживачами дорогоцінних металів, зазвичай, є електротехнічна

промисловість, машинобудування, ювелірна галузь та багато інших. Також можна віднести економічний та політичний стан провідних світових країн, зокрема, США. Для прикладу, до кризи 2008 року можна було спостерігати часткове скорочення світових резервів золота, однак після кризи його запаси почали зростати і повернули собі перші позиції, як самого надійного джерела інвестування на міжнародних фінансових ринках. Ще одним прямим фактором можуть бути фінансово-економічні, геополітичні та соціальні глобалізаційні процеси, що значно співвідносять приріст цін на дорогоцінні метали у різних країнах в залежності від доходної частини та величини золотих резервів. Наступне – це заінтересованість приватних інвесторів, адже саме інвестиції впливають на цінову політику дорогоцінних металів.

Опосередкованими факторами впливу є, в першу чергу, ціна на нафту, що виконує велику роль, коли впливає у статистичному значенні на коливання ціни відносно дорогоцінних металів. Виходячи з досліджень, при подорожчанні нафти на 1 долар США ціна золота зростає в середньому на 1,6 долара США, а срібло дорожчає на 0,06 доларів США [5]. Також впливають зміна курсу долара США, фондові індекси світових фінансових ринків, вплив цін на інші дорогоцінні метали [4]. Схематично механізм процесу ціноутворення на світовому ринку дорогоцінних металів зображено на рисунку 1.1.

Аналізуючи схему на рис. 1.1, ми бачимо, що механізм формування цін на ринку дорогоцінних металів є досить складним процесом, який залежить від різних факторів, які впливають на загальну ціну металів.

У світовій практиці існує таке поняття як контракти на різницю цін, вони дають можливість здійснювати торгівлю, як валютою, акціями та індексами, так і дорогоцінними металами. Найпопулярніші серед них – це золото і срібло.

Золото можна назвати найбільш ліквідним активом, через його підвищену чутливість до фінансових і економічних змін (переважно через підвищення чи зменшення процентних ставок в США). Окрім того, воно значно залежить від провідних світових валют.

Рис. 1.1. Механізм формування цін на дорогоцінні метали.

Джерело: створено автором.

Дана залежність може мати негативний вплив – до прикладу, євро доволі часто зростає, а в той же час графік золота починає знижуватися, а також може бути позитивний вплив – якщо дивитися на зміну вартості австралійського долара.

По-перше, потрібно звернути увагу на зміну динаміки цін, яка залежить від сезону, а також зниження або збільшення обсягу торгів. Як приклад, можна навести ситуацію, що срібло буде коштувати по-різному, в залежності від змін у світовій економіці, інфляції, ставках рефінансування, а також від рішень, які приймаються глобальними центральними банками.

Ціна на золото так само залежить від змін в економіці, які можуть бути спричинені зміною ВВП, або ж звітами по безробіттю та виробничої активності

загалом. В такі періоди учасники ринку зазвичай обирають більш безпечні активи, якими слугують дорогоцінні метали. Під час значних коливань в економіці, змінність котирувань, як правило, починає підвищуватись через те, що з кожним роком все більше інвесторів хочуть уберегти власний капітал від різких змін на валютному ринку, переходячи на золото чи срібло. Зазвичай, ці метали негативно реагують на збільшення фондових індексів. У той же час, такий же стрибок вниз постійно збільшує привабливість дорогоцінних металів, будучи «безпечними активами».

Якщо на протязі дня відбувається значна зміна курсу, то це може відображати термінові новини, що стосуються Америки або Китаю.

Окрім того, важливу роль відіграє індустрія видобутку дорогоцінних металів, виробництво, збут, а також постійні зміни попиту і пропозицій на ринку. Варті уваги також і новини, що стосуються сфери інформаційних технологій, адже вони є важливою сферою застосування дорогоцінних металів.

Якщо говорити про торгівлю платиною, то головним фактором, що впливає на обмінну вартість є саме рівновага попиту та пропозиції. Для платини властиві певні особливості, що впливають на популярність даного металу у безлічі галузей промисловості. Близько 40% цього металу використовує машинобудівна промисловість. На противагу золоту, яке можуть добувати у чистому вигляді, платина може існувати лише у вигляді сплаву з іншими металами, а процес відділення її досить складний та енергозатратний. Саме через цю особливість щорічний обсяг видобутку даного металу сягає трохи менше 200 тон. Це порівняно малий показник з видобутком того ж золота, якого видобувають у 17 разів більше, а срібла – у 135 разів. До речі, ціна на срібло буде беззаперечно збільшуватися через те, що обсяг цього металу на нашій планеті є обмеженим.

Інфляція робить дуже негативний вплив на купівельну спроможність населення, адже це обставина, за якої ми можемо за ті самі гроші купити значно менше, ніж могли зробити це раніше. Золото є захисним активом від інфляції, а

це означає, що під час зростання інфляції попит на нього зростає і відповідно при зниженні – спадає.

Якщо звернутися до сл. словника Вебстера, то можна знайти визначення дефляції як «зменшення обсягу доступної грошової маси і кредиту, що приводить до загального спаду цін» [11]. Переважно дефляції трапляються в економіках держав із золотим стандартом, коли країна не може здійснювати викупи, збільшувати дефіцит або друкувати гроші. Дефляції характерне: високий рівень безробіття, знецінення ринку акцій та облігацій, а також загальна паніка. Велика депресія 1930-х років є яскравим прикладом того, золото може захищати власників під час дефляції в економіці з золотим стандартом. В першу чергу, «жовтий» метал зміцнював купівельну спроможність при зменшенні загального рівня цін, через те, що саме на нього ціна була фіксованою – 20,67 доларів США за унцію. Згодом, коли уряд США збільшив ціну до 35 доларів США за унцію, намагаючись стимулювати економічне зростання формальною девальвацією долара, купівельна спроможність цього дорогоцінного металу ще підвищилася. По-друге, так як золото є самостійним активом, воно дієво виступало як засіб заощаджень для багатьох людей, хто на той час вклав свої гроші у метал або ж купив на них золоті монети напередодні кризи. Ті, хто не мав золота в заощадженнях потрапили в пастку, коли відбулося падіння фондового ринку і банки перестали функціонувати, а деякі і зовсім стали банкрутами. Під час дефляції навіть у системі незабезпечених грошей загальний рівень цін буде падати за визначенням. Досі залишається питання про те, як уряд вирішить розпорядитися золотом під час подібних ситуацій, точніше яке місце воно буде займати у приватному портфелі. Вірогідніше всього, воно виконуватиме подібну функцію, яка мала місце під час дефляції 1930-х років. Під час спаду цін золото накопичуватиме купівельну спроможність. Але якщо воно було неконтрольованим, то зростання ціни неодмінно трапилося б через збільшення попиту від інвесторів, хеджуючих системних ризиків та нестабільностей на фінансовому ринку.

На сьогоднішній день, коли світова система забезпечена грошима, коли відбувається спад в економіці, то рівень інфляції та безробіття одночасно зростають. Поняття «стагфляція» - походить від слів «стагнація» та «інфляція». Інвестори користуються золотом для страхівки від стагфляції. Коли стагфляція підвищується, то ціна на золота також зростає і навпаки.

Історично склалося, що золото, на відміну від інших активів, захищає портфель від різноманітних негативних ситуацій, наприклад, як дефляція, гіперінфляція або неконтрольована стагфляція.

Дехеджування. Дехедж – приведенне до «фізичної величини» зниження обсягів коротких позицій виробників золота. Наприклад, на зростання цін на золото у 2007-2009 роках значно вплинуло зниження обсягів дехеджування виробників. Зазвичай виробники здійснюють хеджування від зниження цін на золото і підтримують короткі позиції за терміновими контрактами у формі опціонів. Зниження цих позицій виробниками призводить до зростання цін на золото (оцінку хеджа виробників проводять експерти британської дослідницької компанії GFMS і банку Sociate Generale). Отже, зменшення обсягів дехеджування сприяє підвищенню ціни на золото, збільшення обсягів – пониженню [12, с. 84-87].

Значущість дорогоцінних металів базується на їх багатофункціональному призначенні. Наприклад, золото цінують через його хімічні та фізичні властивості, через це воно є головним предметом купівлі-продажу на ринку дорогоцінних металів у світі. Беззаперечно, що у порівнянні з іншими дорогоцінними металами, саме золото є надійнішим об'єктом для інвестицій, особливо у вигляді прикрас, монет і золотих злитків. Через настання глобалізації цей дорогоцінний метал зміцнює свої позиції як інструмент інвестування та накопичення на світовому фінансовому ринку [13]. Не звертаючи уваги на безумовні вигоди лібералізованого економічно-торговельного простору, взаємопов'язані фінансовий та економічний світи, через які відбувається зростання ризиковості та невизначеності у глобальному

масштабі. Дивлячись на це, золото є головним засобом для захищеності в умовах виникнення або можливої загрози різких економічних змін.

Ціна золото щороку зростає. У світлі останніх подій, що відбуваються у світі, зростання ціни на золото зумовлене зупинкою видобувних копалень і заходами ФРС США, які спрямовані на підтримку міжнародної економіки у результаті пандемії корона вірусу. Завдяки тому, що Китай успішно бореться з цією хворобою, котирування цього дорогоцінного металу згодом може знизитися.

25 березня 2020 року ціна на золото досягла рекордного значення через паніку на ринку в результаті корона вірусу. У грошовому вираженні зростання ціни виявилось найвищим за всю історію спостережень.

Ціна на золото 25 березня 2020 року на нью-йоркській біржі COMEX станом на 12:00 становила 1654,32 долари США за унцію. У порівнянні з аналогічним періодом місяць тому, ціна золота зросла на 1,08 доларів США (+0,07%). 25 лютого фаворит серед дорогоцінних металів продавався по 1655,40 доларів США за унцію [14].

24 березня, після стрімкого падіння та тривалого застою котирування підвищилися одразу на 6%. Таке швидке зростання ціни за день не було з березня 2009 року. У грошовому вираженні ціна на золото підвищилася на 93,2 долари США. Схожого зростання в ціні дорогоцінного металу не відбувалося за всю історію спостережень, а саме з листопада 1984 року.

На ціну золота сьогодні дуже сильно впливає зупинка роботи золотодобувних компаній у світі. Особливо на півострові Шаньдунг, який є головним джерелом видобутку золота в Китаї. Він знаходиться неподалеку від провінції Хубей, де, як всім відомо, почав своє існування новий вірус.

Вочевидь, через жорсткі обмеження переважна більшість підприємств були вимушені закритися, але завдяки успішній боротьбі з пандемією в Китаї підприємства відновлять свою роботу та порядком знизять ціни.

Ще одним з факторів значного зростання цін на цей дорогоцінний метал стало те, що Федеральна резервна система США, у якої було на меті підтримати

світову економіку, повідомила про програму необмеженої закупівлі паперів іпотечних агентств та держоблігацій. Це може знизити долар у ціні і вже розбурхало цікавість інвесторів щодо вкладень в золото.

А ще одним фактором для зростання ціни виявилось оголошення сенату США про те, що угода по пакету економічних заходів, що спрямовані на подолання коронавірусу, робить позитивні кроки до фіналу.

Звертаючи увагу на ці новини, аналітики з Goldman Sachs дають рекомендації своїм клієнтам щодо інвестицій у золото. Експерти переконані, що з часом ціна може значно зрости.

Срібло також болюче реагує на поточну кон'юктуру на фондовому ринку і боротьбу проти пандемії. Але тут не все так просто. Справа в тому, що 16 березня 2020 року вартість срібла за 1 унцію становила 11,8 доларів США – це найнижчий показник за останні 10 років. Чималий спад вартості відбувся завдяки оцінці ризиків інвесторами і того, що почали віддавати перевагу більш надійному металу, як золото, а так; держоблігаціям США і Великобританії. Згодом ціна дещо піднялася, проте не суттєво. Станом на 25 березня 2020 року о 12:00 за київським часом унцію срібла на біржі COMEX можна було придбати за 14,62 долари США [14].

Що стосується платини, то вона також значно додала у вартості, як і інші дорогоцінні метали. 25 лютого 2020 року на біржі NYMEX станом на 12:00 вартість однієї унції складала 968,95 доларів США, а 25 березня 2020 року цей показник значно знизився і складав 724,22 долари США за унцію.

Вартість паладію 25 березня 2020 року о 12:00 становила 1936,58 доларів США за унцію. У порівнянні з попереднім місяцем, ціна знизилася а цілих 722,22 доларів США (-27,16%). У кінці лютого того ж року вартість унції паладію коштувала 2658,80 доларів США.

На сьогодні, в період кризи, на всіх впливає основний чинник – ліквідність. Саме криза ліквідності стала причиною того, що почав відбуватися розпродаж усіх активів, у тому числі і золота, яке зазвичай виступає захисним активом.

Якщо говорити про платину та срібло, то їх промислові якості стали більш важливими, ніж дорогоцінні. Дивлячись на те, що виробництво зупинилося, це не дивно, що скоротився і попит на ці метали. Тому підвищення вартості буде залежати від відновлення потужностей підприємств.

Загалом, то найважливішими факторами впливу на вартість дорогоцінних металів є корона вірус та стагнація в економіці, які тісно пов'язані. Дорогоцінні метали досить унікальний актив та не мають прив'язок до діяльності певних підприємств, тому на сьогоднішній день більшою мірою виконують роль буфера для інвесторів.

У березні 2020 року золото проявляло значні зміни у ціні, які були спричинені пандемією коронавірусу. Подальша зміна ціни на «жовтий» метал залежатиме від темпів поширення пандемії і особливостей реакції країн і компаній на неї.

Прогнозується, що корпорації будуть максимально спрямовувати свої зусилля на зниження ризиків від пандемії. У результаті чого можна очікувати незначне зниження вартості акцій і, відповідно, зміни курсу золота.

Макроекономічна політика виступає другим фактором впливу на ринок дорогоцінних металів. Економіка Китаю зробила великий крок у подоланні піку пандемії і вже поступово відновлюється, завдяки чому може забезпечити приплив спекулятивного капіталу.

І останнім, найбільш важливим, фактором впливу може стати ситуація, яка склалася на фондовому ринку, де відбулося значне падіння цін весною 2020 року. Саме це може зробити вплив на збільшення ціни на дорогоцінні метали.

1.3. Тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів

Дуже важливо комплексно аналізувати процеси у сфері обігу дорогоцінних металів. За всієї спорідненості ринків золота, срібла, платини та паладію необхідно розрізнити дію фундаментальних факторів, які визначають кон'юктуру кожного з них. Навіть питання щодо співвідношення цін на метали

не є суто теоретичним. На ньому базується цілий блок системи управління фінансовими активами, пов'язаний з дорогоцінними металами, відкриття різноспрямованих позицій у різних дорогоцінних металах.

В умовах глобальної економіки сучасні світові ринки дорогоцінних металів активно змінюються під впливом структурних та функціональних змін, що виникають в результаті розвитку світової фінансової системи та виникнення нових технологічних досягнень. Зміні піддаються як структура ринків, так і функції, роль та властивості дорогоцінних металів у світовій економіці. Для прикладу, золото пройшло довгий шлях еволюційного розвитку від монетарного активу до головного засобу збереження ліквідності та інвестування. Воно з часом втрачало функцію грошового металу та поступово вкорінювалося у сфері приватного споживання та накопичення. Подібні зміни відбуваються і з іншими дорогоцінними металами, адже вони також мають змогу використовуватися як сировина для виробництва, так і як засоби для інвестицій. Коливання цін на дорогоцінні метали справляють неабиякий вплив на світовий ринок, що у свою чергу впливає на ділову активність у різних галузях економіки по всьому світу.

Глобальна індустрія дорогоцінних металів створюється в залежності від проблем, які існують у світі, різних реформ, пошуку сучасних технологій регулювання, що й визначає основні тренди її розвитку. Існує перелік чинників, які тільки іноді залежать від інституційного забезпечення, правил і умов та впливають на торгівлю дорогоцінними металами, не звертаючи уваги на їх здатність до реалізації. Останнім часом саме глобальні чинники набувають більшої значимості. Усі учасники ринку прагнуть спрогнозувати можливий розвиток подій на світовому ринку, вірогідність змінності та коливань цін, використовуючи інструменти хеджування та віддаючи перевагу більш надійним, на їх думку, торговельним майданчикам.

Такі дорогоцінні метали, як золото, срібло, платина і паладій, виступають основним видом фінансових активів, що спроможний називатися одним із самих найрозповсюдженим інструментом інвестування. Удосконалення такої

складової фінансового ринку першочергово має вплив на фінансово-інвестиційні здатності держави, що можуть здійснити як за допомогою власних фінансових інститутів, так і відповідних структур з іноземним капіталом. Дорогоцінні метали слугують важливим резервним активом, що підвищує політичні, соціальні та навіть зовнішньоекономічні переваги кожної країни на міжнародному ринку. Що стосується інвестиційної функції дорогоцінних металів, то вона спричинена тим, що:

- Об'єми запасів дорогоцінних металів, особливо золота, кожної країни говорить про її валютно-фінансову стійкість, спроможність до кредитування та взагалі про конкурентоспроможність на світовій арені;

- Процеси, які пов'язуються в добуванням, використанні, обігом та збереженні дорогоцінних металів, здійснюються за допомогою залучення чималої кількості учасників, у який своя зацікавленість, це, зазвичай, комерційні банки, промислові підприємства, державні структури та контролюючі органи, приватні компанії або ж фізичні особи.

Дорогоцінні метали, виступаючи головним ліквідним та інвестиційним ресурсом країн, характеризуються функціональною бінарністю, тому що вони можуть використовуватися не тільки в якості сировинного матеріалу для виробництва, але і в якості інвестиційного інструмента.

Беручи до уваги сучасний стан економіки у світі, дорогоцінні метали цікавлять інвесторів в якості об'єктів довгострокового вкладення, що мають високу ефективність та надійність у порівнянні з іншими фінансовими активами.

Якщо аналізувати кон'юктуру світового ринку дорогоцінних металів, необхідно звернути увагу на адаптаційні властивості дорогоцінних металів до потреб ринку. Мається на увазі, що золото, срібло, платина, паладій можуть одночасно здійснювати функції нагромадження та обігу і впливати на баланс світових цін. Можна зробити висновок, що важливим засобом боротьби з інфляцією є взаємозалежність валют і дорогоцінних металів але також нестабільність цін на дорогоцінні метали може призвести до економічних криз,

а значить, їх (дорогоцінні метали) непотрібно завжди застосовувати в якості беззаперечного мірила для інших товарів [15].

Існування тіньового сегменту є одним із негативних чинників, що має вплив на функціонування ринку дорогоцінних металів. Тіньові операції на ринку дорогоцінних металів мають такі складові: нелегальний видобуток та обіг, поставок на ринки фальшивих злитків (на ринку золота траплялися випадки фальшування, що пов'язані з виробництвом вольфрамового золота, це коли вольфрам покритий золотою плівкою. Саме такий випадок одного разу стався у 2009 році, коли відбувалася поставка партії золотих злитків із США в Китай), недотримання процентного вмісту золота, срібла, платини в ювелірних виробках (при внесенні інших хімічних елементів у склад виробу понад норми, несе за собою загрозу життю і здоров'ю людей), нанесення фальшивого тавра на вироби з дорогоцінного металу, застосування недобросовісних методів конкуренції, поставки в країни контрафактних виробів, застосування золота в якості засобу для відмивання грошей, що отримані незаконним чином для використання міжнародними злочинними угрупованнями, незаконний видобуток дорогоцінних металів із вторинної сировини [16].

Беручи до уваги значення дорогоцінних металів для вдосконалення економіки та соціального добробуту кожної країни, так і для інших галузей, саме операції з дорогоцінними металами продовжують бути актуальними для інвесторів, банків, різних міжнародних організацій, особливо, коли настає нестабільна ситуація в економіці.

У світовій економіці дорогоцінні метали часто трансформують свої функції через те, що виконують роль засобу нагромадження та інвестиційного активу, є незамінними сировинними складовими виробничих процесів в основних галузях.

Більшість золота знаходиться в резервних активах центральних банків та міжнародних організаціях. Відзначається, що найвищий попит на золото припадає на інвестиційну сферу та ювелірну промисловість. Інвестори, коли вкладають свої гроші у «жовтий» метал, звертають увагу на певні ре

враховують низку факторів, до яких відносяться: здатність застрахуватися від нестабільності та зменшити рівень ризику, очікування зростання попиту на дорогоцінний метал. Курс долара США, ціна на нафту, ціна на дорогоцінні метали суміжних ринків являються ціноутворюючими чинниками на ринку золота.

Попит на срібло змінюється залежно від розвитку технологій. Що стосується ціни на нього, то вона формується в залежності співвідношення поставок та промислового попиту. Срібло має вплив на подальший розвиток нових технологій, а тому зниження попиту на метал є малоімовірним. Завдяки унікальним технічним характеристикам срібла, ціна на нього вважається нееластичною.

Ринок дорогоцінних металів має таку тенденцію як істотна різниця у тенденційному відсотковому співвідношенні між сріблом та золотом, а також платиною і паладієм. Це пояснюється значно більшою потребою на першу групу дорогоцінних металів у промисловості і інвестиційній діяльності у порівнянні з платиною та паладієм і значним подорожчанням паладію. Зростання потреб промисловості та прогнозів короткострокового дефіциту паладію на світових ринках зумовлює ріст цін на нього.

Показником стану світової економіки прийнято вважати співвідношення цін на золото та платину, яке зазнає змін від циклічності розвитку економіки. Попит на золото значно вищий, ніж на платину у плані інвестицій. Зазвичай золото викликає образ надійності, через це інвестори віддають перевагу саме йому, особливо під час настання криз, тому попит і зростає.

Вивчення кон'юктури ринків та шляхів формування цін на дорогоцінні метали є дуже важливими та багатофакторними процесами, які в першу чергу беруть до уваги при формуванні золотовалютних резервів кожної країни, забезпеченні стійкості фінансової системи та здійснення операцій з дорогоцінними металами, що стає все більш актуальним для України у період глобалізаційних змін.

Торгівля дорогоцінними металами, перш за все золотом, на біржах є досить складним та затратним процесом, тому що торгівля такими товарами має ряд особливостей: значна волатильність, що характеризує часті зміни ринкових цін та доходів, які можна отримати на протязі певного проміжку часу, а також широкий діапазон цін на протязі дня роблять товар нестабільним та інколи непрогнозованим. З цього випливає, що торгівля цим товаром – це технічно складна процедура, що потребує необхідної підготовки і орієнтації тому що якщо слідувати за графіком торгів, то можливо визначити поворотні точки та спрогнозувати розворот ринку і саме цим займаються трейдери коли слідкують за накопиченням золота у достатній кількості. Одночасно, торгуючи золотом, можна придбати його для збереження вартості інвестицій тому що торговельні біржі надають багато різних альтернатив: опціони, товарні запаси, ф'ючерси, інвестиційні фонди відкритого типу та інші. Можна зазначити, що ринок золота є одним із найбільш ліквідних, і це не залежить від позиціонування учасника ринку, але поведінка на ринку може різнитися в залежності від того, чи довгостроковий або короткостроковий прибуток хочуть отримати від ймовірності ризиків, руху фінансових активів та вибору сегменту ринку. Для прикладу, ринок ф'ючерсів та ринок акцій різняться у своїй реакції на зміну цін. Під аналіз підпадають і часові позиції (коротко-, середньо- чи довгострокові), незважаючи на період, що обирає учасник ринку [17].

Висновки до розділу 1

Дорогоцінні метали виступають важливими складовими інвестиційних портфельів як для індивідуальних, так і для інституційних інвесторів завдяки своїм фізико-хімічним властивостям, що дають можливість виконувати роль надійного інструмента хеджування для довгострокових перспектив. Щодо ефективності дорогоцінних металів як інвестиційних інструментів, то слід здійснювати інвестування в них не лише для хеджування, а й у періоди, коли виникають великі ризики для отримання прибутку. Одночасно з тим, слід брати

до уваги вплив економічних і політичних ситуацій, фінансової нестабільності на прибутковість дорогоцінних металів.

Аналіз цінових тенденції на ринку дорогоцінних металів продемонстрував, що коливання цін є різним для кожного металу, вони формуються під впливом попиту і пропозиції та взагалі кон'юктури на ринку. Важливо, що попит та пропозиція по різному реагують на коливання цін. Активними учасниками ринку дорогоцінних металів є центральні банки та біржі. Процес торгів металами на біржі є складним та багатофакторним процесом, кожен учасник має свої певні функції, а трейдери мають володіти певними знаннями для того що робити прогнози кон'юктури ринку.

Не звертаючи уваги на складність та багатофакторність процесу ціноутворення на дорогоцінні метали, до речі, вони є найпопулярнішим активом для інвестицій, у порівнянні з іншими. Золоту, для прикладу, притаманні такі особливості, як: унікальні якості, що здатні задовольнити потреби інвесторів; довготривала траєкторія розвитку, у якій відсутні ризики; має рівень ліквідності вищий, ніж будь-який інший актив у світі; лише частково залежить від ціни на нафту; еволюційність, яка з плином часу зміцнює багатства власників дорогоцінного металу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКІВ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

2.1. Аналіз стану та особливостей світового ринку дорогоцінних металів

На світовому ринку дорогоцінних металів переважають такі галузі кінцевого споживання, як ювелірна та автомобільна промисловість. Вірогідно, що зростання автомобільної промисловості може сприяти зростанню великої кількості галузей дорогоцінних металів, переважно срібло, платина та паладій. За оцінками експертів, використання платини в автомобільній промисловості буде зростати в країнах з економікою, що розвивається, наприклад, Індія. Попит на паладій в більшій мірі йде від автомобільної промисловості і буде зростати із збільшенням кількості автомобілів у Китаї та і, взагалі, в Європі. Збільшення перероблених автокаталізаторів завдяки стимулюванню збору та переробки старих може вплинути на збільшення запасів паладію. Також очікується, що відбудеться зростання поставок цього металу в Північній Америці, Південній Африці та Росії. Отже, світовим ринкам дорогоцінних металів, наприклад, як паладій, притаманний зріст попиту у разі підвищення попиту на автомобілі з країн, що розвиваються.

Світовому ринку срібла сприятиме зростаючий попит у хімічній промисловості. Що стосується платини, то на цей ринок також буде впливати галузь хімічної промисловості. Промисловість платини рухається вперед завдяки збільшенню використання мету в спеціальних силіконах, що є найсуттєвішим сектором кінцевого використання для даного металу. Ринок платини знаходить поштовх, збільшуючи продажі у різні китайські галузі, типу скла, нафти та хімікатів.

Аналіз динаміки цін і сьогоденних тенденцій на світовому ринку дорогоцінних металів дає можливість зрозуміти їх функціональне призначення як засобу для визначення міри вартості товару, інвестиційного активу, страхового фонду фінансової системи держави, а також як засобу нагромадження.

Загальна динаміка світових цін на дорогоцінні метали за 2011-2021 роки (рис. 2.1, табл. 2.1) показує те, що найстабільнішим є золото, яке не збирається здавати свої позиції, а його тимчасове зниження у вартості є досить короткостроковим, що ще раз підтверджує велике значення цього металу у суспільних економічних відносинах на міжнародному рівні.

Таблиця 2.1

Вартість дорогоцінних металів станом на 2011-2021 роки

Рік	Вартість металу \$/унцію станом на початок року			
	Золото	Срібло	Платина	Паладій
2011	1373.50	33.89	1744.64	426.00
2012	1615.00	38.89	1417.85	654.00
2013	1692.75	36.05	1541.10	683.00
2014	1199.00	21.64	1372.57	726.00
2015	1215.50	19.50	1210.80	793.00
2016	1061.50	15.92	883.88	560.00
2017	1131.35	19.14	949.32	678.00
2018	1311.00	18.43	957.18	1053.00
2019	1290.45	16.91	803.78	1287.00
2020	1475.80	18.50	973.58	1967.00
2021	1887.60	27.26	1081.50	2336.00

Джерело: Створено автором на основі [18, 19, 20, 21].

Решті дорогоцінних металів притаманне значне коливання вартості, окрім срібла, його вартість змінюється в обмеженому діапазоні, що не демонструє значних відхилень.

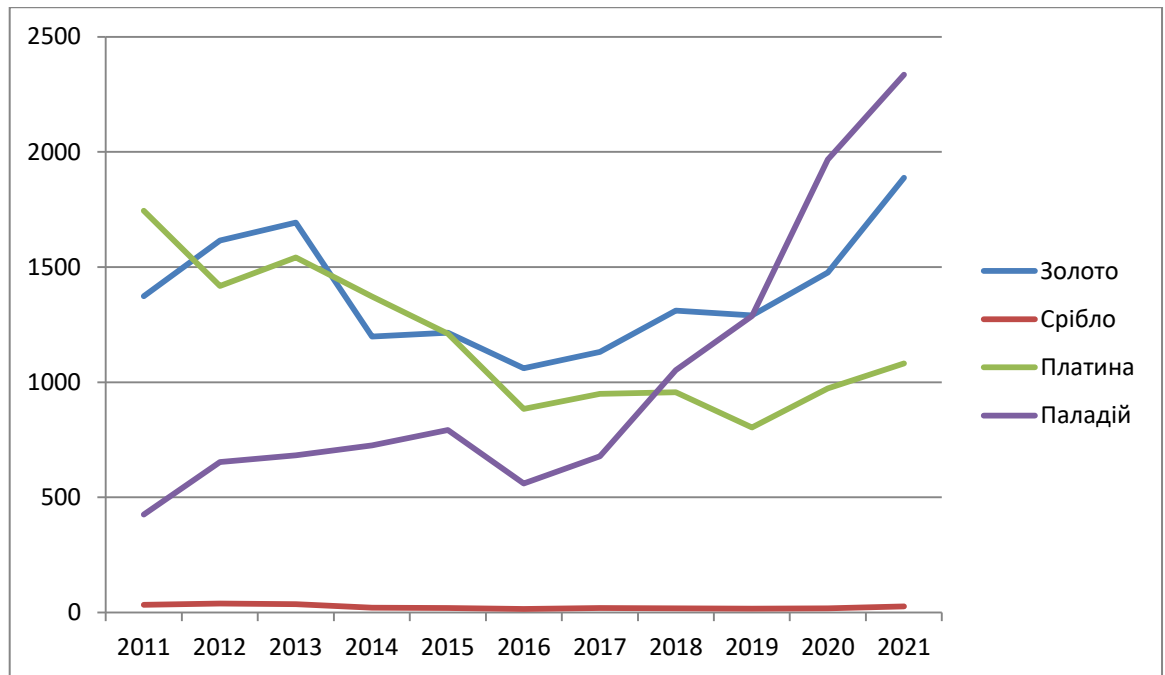

Рис. 2.1. Динаміка цін на дорогоцінні метали у період з 2011р. по 2021р.
Джерело: Створено автором на основі [18, 19, 20, 21].

Варто звернути увагу, що незважаючи на багатofакторний механізм ціноутворення, світові експерти іноді наголошують на значній інвестиційній привабливості на дорогоцінні метали з боку інвесторів, у порівнянні з іншими фінансовими активами. На прикладі золота можемо простежити ефективність інвестування в цей дорогоцінний метал у порівнянні з акціями, облігаціями та товарами (рис. 2.2).

Суверенні інвестиційні фонди нарівні з безліччю інших перебувають під тиском, через який мусять генерувати прибутки, хоч у результаті прибутковість та економія є занадто низькими. Переважна частина інвесторів диверсифікували свій інвестиційний портфель, розосереджуючи на альтернативні активи задля пошуку можливостей збільшення прибутку. І лише кілька державних фондів капіталу інвестували в золото. Такий звужений інтерес американських інвесторів фахівці пояснюють помилковістю уявлень про ефективність та ліквідність золота як фінансового активу, а також неправильною фінансовою поведінкою.

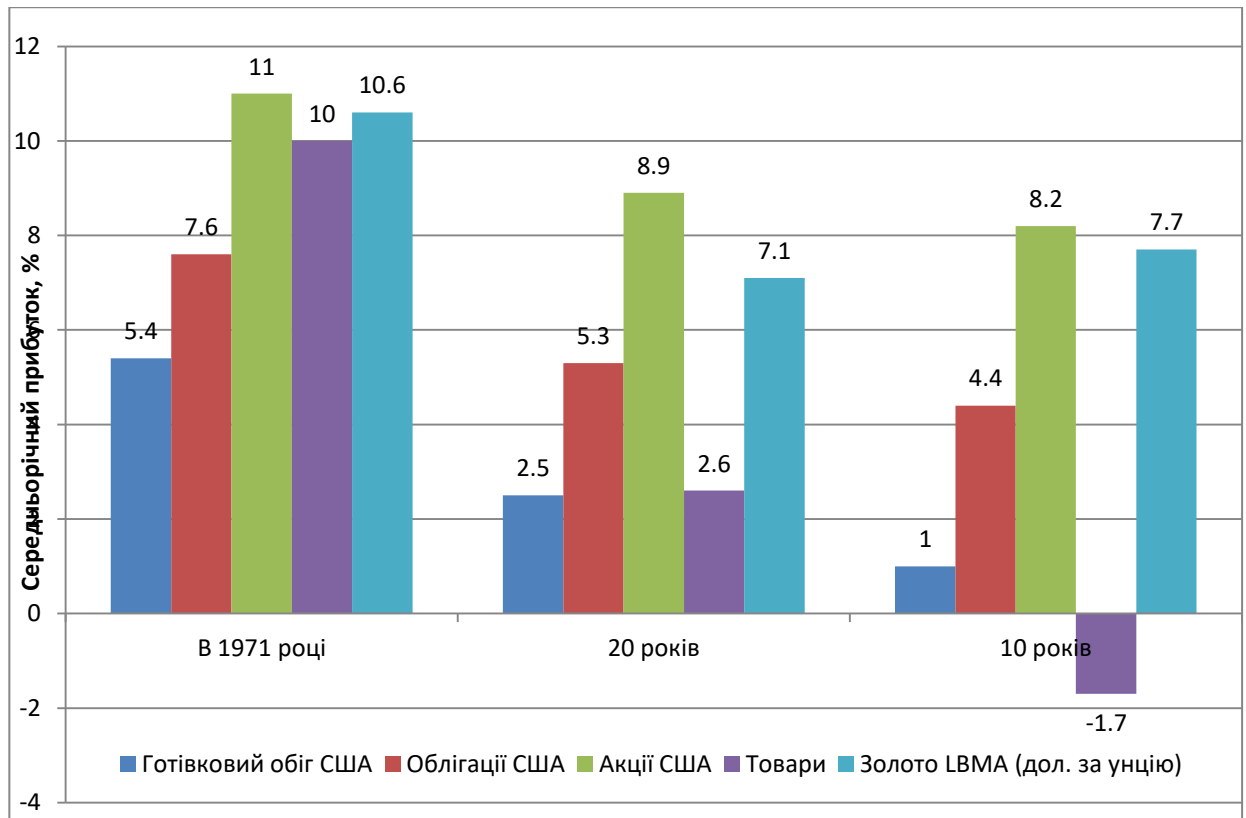

Рис. 2.2. Довгострокова ефективність золота у порівнянні з іншими фінансовими активами.

Джерело: створено автором на основі [22]

Проте золото характеризується, по-перше, унікальними якостями, здатними задовольнити потреби інвестиційних фондів; по-друге, довготривалою траєкторією розвитку з відсутніми навіть короткостроковими ризиками; по-третє, найвищою ліквідністю серед усіх інших фінансових активів світу; по-четверте, лише частковою залежністю від ціни на нафту; і останнє – це еволюційність, яка з часом лише зміцнює багатства націй.

Срібло є провідним дорогоцінним металом з найбільш значним виробництвом. На Мексику, для прикладу, припадає найбільший випуск металу, що становить майже п'яту частину світового виробництва. У 2020 році пропозиція срібла зазнала незначного зростання, через незначне зростання пропозиції шахт. Збільшення поставок дорогоцінного металу зумовлене розширенням шахт та збільшенням утилізації. Також у минулому році у великих економіках прослідковувалося спадання, що потягло за собою і

спадання попиту на срібло. Взагалі, то відбувається зростання попиту на срібло у основних секторах кінцевого використання. Швидко зростаючий попит на відновлювальну енергію буде каталізатором для світового ринку дорогоцінних металів, оскільки попит на срібло має підтримуватися збільшенням сонячних установок по всьому світу. Застосування срібла в електронному секторі також може прискоритися в найближчі роки, оскільки дорогоцінний метал застосовується у дротах та вимикачах. Зростаюче розповсюдження електромобілів також допомагає світовому ринку дорогоцінних металів.

Регіонально Мексика, Китай та Перу є основними країнами-виробниками дорогоцінних металів за обсягами. З іншого боку, Китай, Росія та Австралія є провідними ринками за вартістю. Китай є значним виробником золота, на його долю припадає понад 10% світового виробництва. Ринок золота обумовлений збільшенням обсягів покупок у центральних банках у 2018 році, особливо російських та китайських центральних банків. Натомість, паладій виробляється в основному в Росії. ПАР є провідним виробником платини та родію, на її частку припадає понад три п'ятих світового виробництва [23].

Дорогоцінні метали – це природні рідкісні металеві елементи, які мають важливу економічну цінність. Їм властивий значний блиск. Дорогоцінні метали в першу чергу розглядаються як інвестиційні активи та промислові товари. Метали платинової групи та золото є най значимішими та визначними серед інших дорогоцінних металів у цій галузі.

Хоч метали карбування, золото і срібло споживаються для промислових цілей, вони найбільш популярні завдяки використанню їх у ювелірних виробках та мистецтві. До інших дорогоцінних металів належать метали платинової групи (платина, паладій, родій, іридій).

Благородні метали ,такі як золото, широко використовуються для інвестиційних цілей та ювелірних виробів завдяки своїй естетичності. Зазвичай золото продається на фондових біржах і пов'язується з падінням курсу акцій, через що і зростає ціна на нього. До речі, військові події та повстання в країнах

Близького Сходу, таких як Сирія, Лівія, Єгипет призвели до значного збільшення інвестицій у золоті злитки.

Це призвело до перепродажу золота, що у свою чергу, посприяло зростанню ціни на золото у всьому світі. Глобальна пропозиція золота – це комбінація видобутку брухту, поставок центрального банку та видобутку золота, з яких більше половини пропозиції надходить із видобутку золота. Азіатсько-Тихоокеанський регіон є головним виробником і споживачем золота, особливо Китай та Індія. Більше того, високий ріст у цих економіках, що розвиваються, у поєднанні зі зростаючими наявними доходами фізичних осіб є головним рушієм розвитку ринку дорогоцінних металів [24].

Такі метали платинової групи, як паладій, в основному споживаються в автомобільній промисловості як каталітичні нейтралізатори, виробництві електроніки та ювелірних виробів, а також деякою мірою в хімічній та стоматологічній галузях. Паладій отримують з двох основних джерел: видобуток з шахт або переробка. Світовий ринок паладію може зазнати значного зростання при зменшенні попиту на метали та збільшенням їх саме на переробку, що може призвести до перевершення попиту над пропозицією.

2.2. Аналіз світових лідерів по видобутку дорогоцінних металів

Базовим фінансовим резервом кожної країни є золото. У період нестабільності на ринках, особливо під час пандемії, інвестори намагаються знайти найбільш вигідний і одночасно найменш ризикований актив. У цьому випадку золото є першим претендентом. Воно виступає, так званим захисним «притулком» при такій невизначеності на ринку. Через це на світовий ринок виходять найбільші золотодобувачі, на яких рівняються решта учасників.

Золото завжди було і залишається дуже цінним ресурсом для кожної держави. Навіть у періоди, коли попит на золото в ювелірній галузі іде на спад, цей дорогоцінний метал є невід'ємною сировиною для багатьох інших галузей, таких як автотранспорт, стоматологія або ж медичні інструменти. Дві значні

переваги золота додають йому значимості – це те, що воно не окислюється та гарно проводить струм. Навіть у наших смартфонах присутнє золото. Його зовсім небагато, але без нього не обійтись.

Гірський хребет у Південній Африці Witwatersrand є найбільшим родовищем золота у світі, де видобувається близько 30% усього обсягу видобутку «жовтого» металу. Найкрупнішими виробниками золота є Китай, потім Канада, Росія та Перу.

Що стосується найбільших компаній, що займаються видобутком золота (табл. 2.2), то головним лідером є компанія Nevada Gold Mines, на долю якої припадає понад 3,5 мільйонів унцій щорічно. Власником контрольного пакету акцій цієї компанії є канадська компанія Barrick Gold [25].

Загальний світовий видобуток копалин золота склав 3463,7 тон у 2019 році, що на 1% менше у порівнянні з 2018 роком[26].

Таблиця 2.2

Топ-10 найбільших країн-виробників золота за 2019 рік

Рейтинг	Країна	2019 рік, тон
1	Китай	383,2
2	Росія	329,5
3	Австралія	325,1
4	США	200,2
5	Канада	182,9
6	Перу	143,3
7	Гана	142,4
8	Південна Африка	118,2
9	Мексика	111,4
10	Бразилія	106,9

Джерело: створено автором на основі [26].

Лідером світового виробництва золота є Азія, яка добуває понад 22% від загального обсягу (рис. 2.3). Така ситуація склалася завдяки Китаю, тому що

там уряд прийняв певні закони, що спростили процедуру купівлі золота. Наступні: Африка – 20%, Центральна та Південна Америка – 17%, Північна Америка – 15%, а також на регіон колишнього СРСР припадає 14% загального видобутку цього дорогоцінного металу.

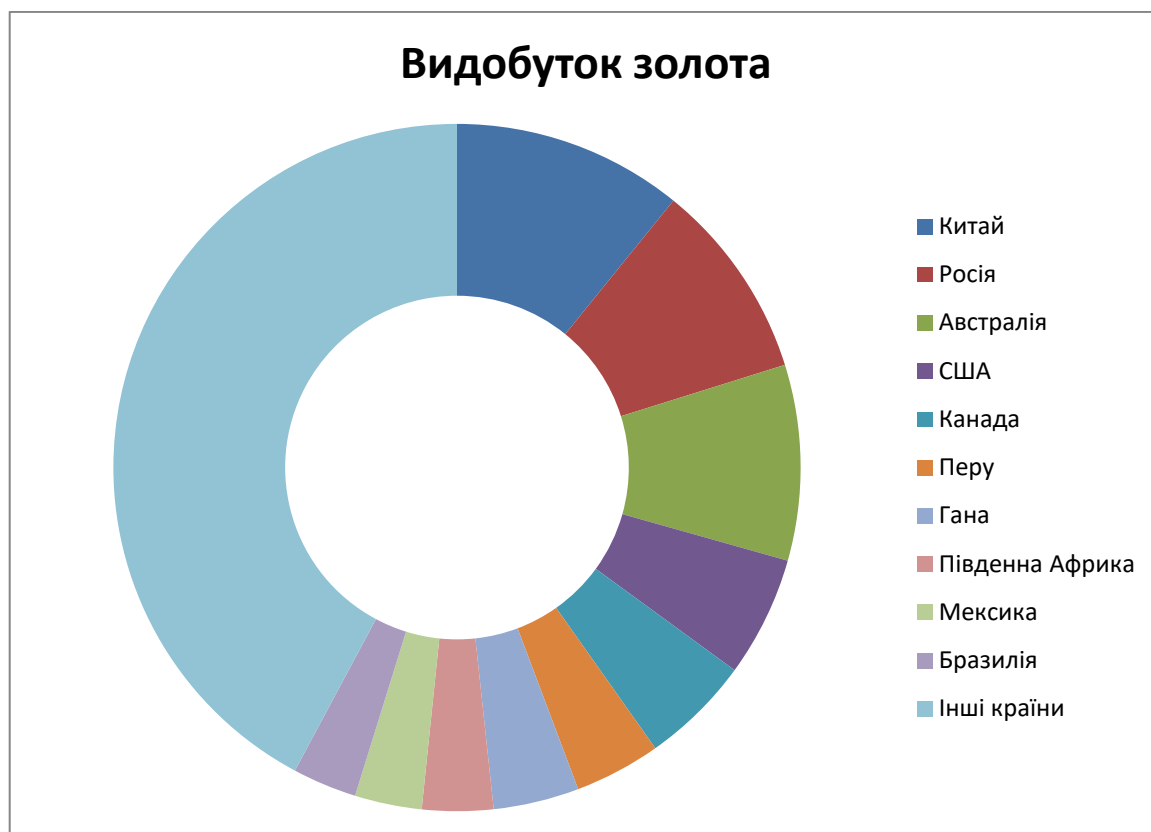

Рис. 2.3. Доля країн у видобутку золота у світі за 2019 рік, %.

Джерело: створено автором на основі [26].

Аналізуючи діаграму, можемо побачити, що 10-ка країн-лідерів складає більше половини всього обсягу видобутку золота у світі, а саме – близько 58%. На Китай припадає 11%, Росію та Австралію – по 9%, США – 6%, Канаду – 5%, Перу та Гану – по 4%, Південну Африку, Мексику та Бразилію – по 3%.

З кожним роком відбувається зростання кількості видобутку золота, графічне відображення можна побачити на рисунку 2.4, на якому висвітлюється динаміка видобутку цього дорогоцінного металу за останні п'ять років.

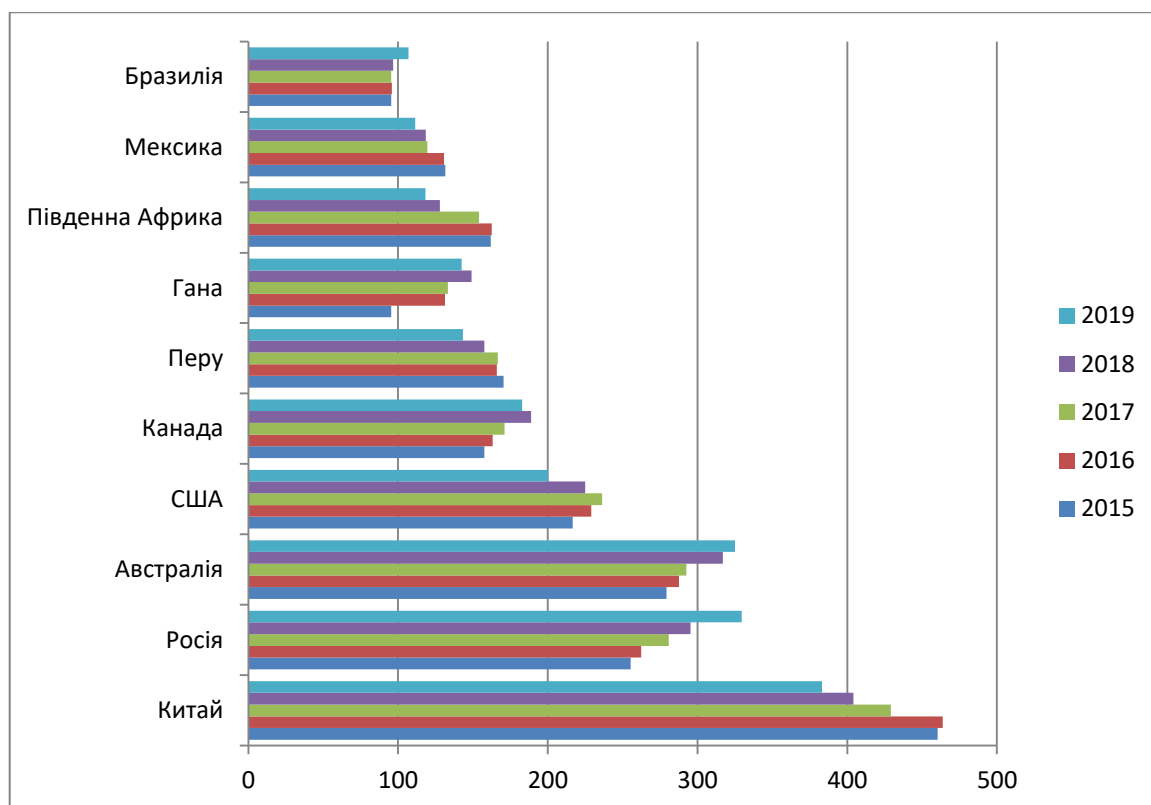

Рис. 2.4. Динаміка обсягів видобутку золота країнами-лідерами 2015-2019рр., т.

Джерело: створено автором на основі [27].

Таблиця 2.3 демонструє цю динаміку у цифрах. Така динаміка може бути спричинена саме через цінність даного металу, попит на який постійно зростає. А так як підвищується попит, то відповідно слід збільшувати і пропозицію, що дозволить отримувати більші прибутки золотодобувним компаніям.

Таблиця 2.3

Обсяг видобутку золота країн-лідерів 2015-2019 рр.

Країни	Обсяг видобутку, т				
	2015	2016	2017	2018	2019
Китай	460,3	463,7	429,1	404,1	383,2
Росія	255,3	262,4	280,7	295,4	329,5
Австралія	279,2	287,7	292,5	317,0	325,1
США	216,7	229,1	236,4	225,0	200,2
Канада	157,7	163,1	171,2	188,9	182,9

Продовження табл. 2.3

Перу	170,5	166,0	166,6	157,6	143,3
Гана	95,4	131,4	133,3	149,1	142,4
Південна Африка	162,0	162,6	154,0	128,0	118,2
Мексика	131,6	130,7	119,5	118,4	111,4
Бразилія	95,4	95,9	95,4	96,7	106,9

Джерело: створено автором на основі джерела [27].

Динаміка видобутку золота проявляється у тенденції до зростання. Щороку майже ті самі країни і залишаються лідерами видобутку, що підтверджує їх значимість на світовому ринку дорогоцінних металів. Вірогідно, що і в подальшому буде відбуватися подібне підвищення показників.

Уже на протязі останнього десятиліття промисловість видобутку та переробки золота в Китаї почала стрімко розвиватися у всьому ланцюгу створення вартості, а саме: розвідка та видобування корисних копалин, проектування, виробництво, виплавка, споживання та інвестування. Китай на сьогоднішній день вважається одним з найбільших споживачів та виробників золота в світі. На протязі восьми років Китай видобуває найбільше золота серед інших країн, а з 2013 року займає передову позицію серед світових споживачів золота. Китай також має другі по величині світові запаси золота. Незмінна глобальна рол належить китайській золотодобувній промисловості. Надалі розвиває свою економіку та збільшуючи споживання внутрішнього попиту на золото, китайський ринок неодмінно стане найбільш активним та інвестиційним ринком, що управляє майбутніми напрямками золотодобування [28].

Росія з 2010 року нарощує видобуток золота. Зараз це становить 83% європейського золота. Збільшивши видобуток «жовтого» металу у 2019 році на 34 тони більше попереднього року, Росія вийшла на другу позицію серед світових виробників, при цьому обігнавши Австралію.

У 2019 році США зменшили виробництво золота на 11%, тим самим закінчивши п'ятирічне зростання видобутку золота. Канада впевнено тримається на п'ятій позиції вже три роки поспіль, хоча і має невелике зниження випуску станом на 2019 рік. Внаслідок прискорення незаконного видобування у регіоні Ла-Пампа та зменшення рівня оцінки існуючих проектів, четвертий рік поспіль падає обсяг видобутку золота в Перу. Найбільшим виробником золота в Африці на сьогоднішній день виступає Гана. У Південно-Африканській Республіці у зв'язку зі зростанням витрат на електроенергію та робочу силу через збитковість багато шахт вимушені закриватися. Також у Південній Африці все ще працює найбільший світовий рудник – шахта Мпоненг. Мексика все ще залишається конкурентним джерелом золота, незважаючи на падіння видобутку на протязі чотирьох років поспіль. Бразилія, збільшивши видобуток золота на 10 тон, підвищила своє місце у рейтингу і посідає 10 позицію. Також прослідковується зростання за останні 5 років незаконної видобувної діяльності у самому центрі тропічних лісів Амазонки [29].

Що стосується срібла, то воно має дуже різноманітне застосування. По суті він є дорогоцінним металом, але у свою чергу має безліч промислових можливостей, що використовуються на виробництві у різних технологіях та продуктах, якими кожного дня користуються люди на нашій планеті. Станом на 2019 рік, обсяг видобутку срібла зріс на 27 тисяч тон. Внаслідок зростання споживання ювелірних виробів, монет з срібла досі залишається надлишок запасу цього дорогоцінного металу. Для прикладу можна розглянути десятку країн-лідерів з видобутку срібла (рис. 2.5).

На діаграмі видно, що провідним лідером є Мексика, до рівня якої навряд чи може піднятися будь-яка інша країна. Перу та Китай майже однаково потужні у галузі видобутку срібла, що дає змогу займати 2 та третє місце відповідно.

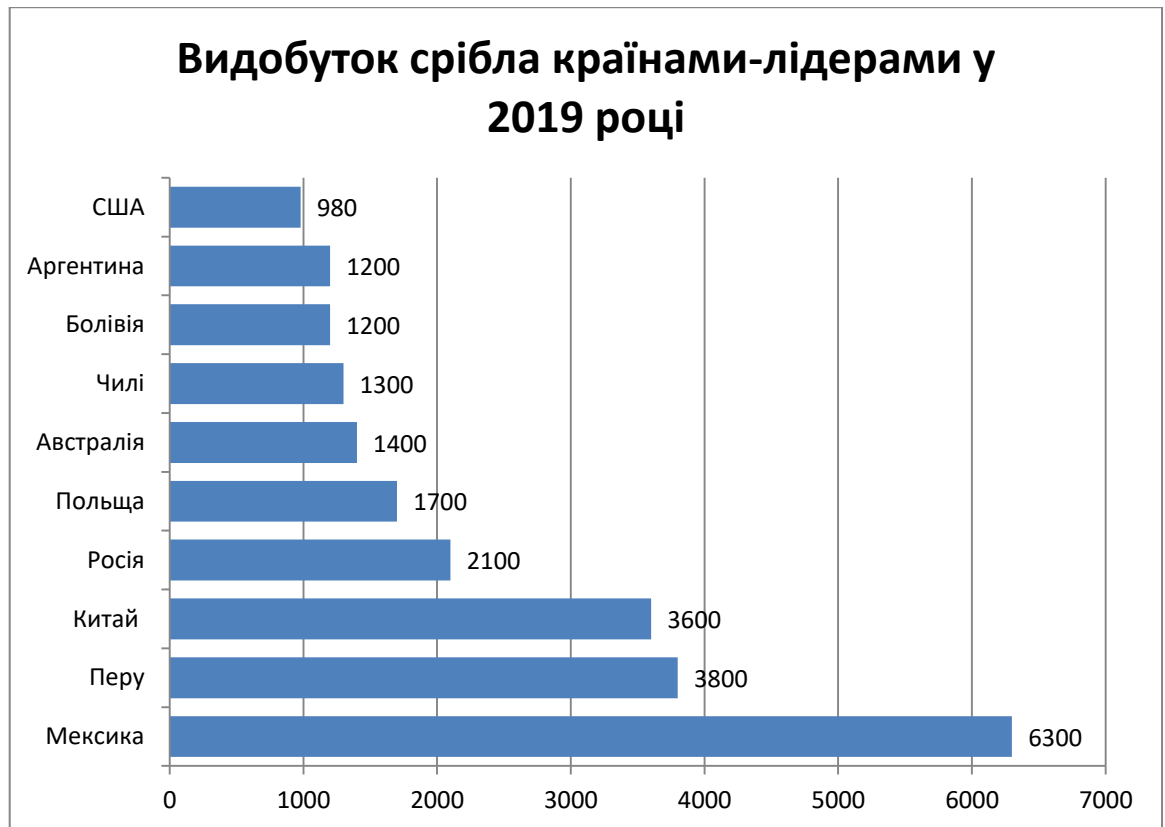

Рис. 2.5. Обсяги видобутку срібла країнами-лідерами у 2019 році, т.

Джерело: створено автором на основі [30].

Платина являє собою високоактивний сіро-білий дорогоцінний метал. Завдяки своїй чудовій стійкості до корозій, його також вважають благородним металом. Платина входить до переліку найрідкісніших металів у світі. П'ятірка країн (табл. 4), а саме США, Канада, Зімбабве, Росія та Південна Африка, володіє 97% загальної маси світової платини. Платина знаходиться в основному в самородках або зернах, зазвичай легується іншими металами і залягає глибоко під землею. Раніше при її видобутку використовувався метод вузького рифу, який включає буріння отворів, а потім наповнення їх вибуховими речовинами. На сьогоднішній день використовують сучасні гібридні методи видобутку. Вони полягають в бурінні отворів та подальшому очищенні руди з використанням вагонно-буксирних машин. Після видобування платина очищається для видалення слідів інших металів. У порівнянні з очищенням золота, цей процес приблизно у 5 разів важчий.

Рис.2.6. Динаміка обсягів видобутку платини у світі 2010-2019 рр., т.
Джерело: створено автором на основі [31].

Аналізуючи діаграму, можемо звернути увагу на те, що динаміка видобутку платини у світі є доволі стабільною та без значних коливань. Єдиним показником, що виділяється серед даних є 2014 рік, коли було видобуто всього лише 147 тон цього дорогоцінного металу. Але вже наступного року, у 2015, показник піднявся до звичного та тримається і досі та такому ж рівні. Відхилення відбуваються лише у діапазоні кількох тон.

Найбільшим у світі виробником платини є Південна Африка, де її виробляють більш ніж у два рази більше за інші країни разом узяті.

Другою за виробництвом країною з видобутку платини є Росія. Вона виробляє цього металу стільки, скільки інші країни, крім ПАР. Поклади платини були знайдені на Уралі ще у 1823 році і з того часу бере початок її видобування в Росії.

Третім за величиною виробником платини у світі виступає Зімбабве. Зімбабве має три основні платинові родовища, що розташовані в геологічній особливості, яка проходить по центру Зімбабве, цю особливість ще називають Великою Дайкою.

Четвертою країною в списку країн-лідерів з видобутку платини є Канада. В 1888 році поклади платини вперше виявили у провінції Онтаріо, Канаді.

П'ятою країною, що замикає цей рейтинг видобувачів платини є Сполучені Штати, хоча вони мають лише одну гірничодобувну компанію, Stillwater Mining, яка займається видобутком цього дорогоцінного металу.

Таблиця 2.4

Обсяги видобутку платини країнами-лідерами у цій сфері 2019-2020рр., т

Країна	2019 рік, т	2020 рік, т
ПАР	133	120
Росія	24	21
Зімбабве	13,5	14
Канада	7,8	7,8
США	4,15	4
Загальний обсяг по всім країнам	186,18	170,6

Джерело: створено автором на основі [32].

Згідно з даними таблиці ми можемо одразу відзначити, що обсяги видобутку платини у 2020 році дещо знизилися у порівнянні з 2019 роком, причиною чого може слугувати пандемія корона вірусу, яка змусила призупинити свою діяльність велику кількість компаній. Проте незмінним лідером по видобутку залишається Південна Африка, де видобувається понад 70% від загального обсягу платини у світі.

Паладій відноситься до платинової групи та близький за хімічним складом до платини. Найчастіше використовується у каталітичних нейтралізаторах, що являє собою ключову складову двигунів внутрішнього згоряння, якими комплектують більшість моторних автомобілів світу.

З кожним роком динаміка видобутку паладію дещо змінюється (рис. 2.7), що спричиняється підвищенням попиту на цей дорогоцінний метал, що дуже широко застосовується в автомобільній галузі. Росія та Південна Африка є провідними лідерами у даній сфері.

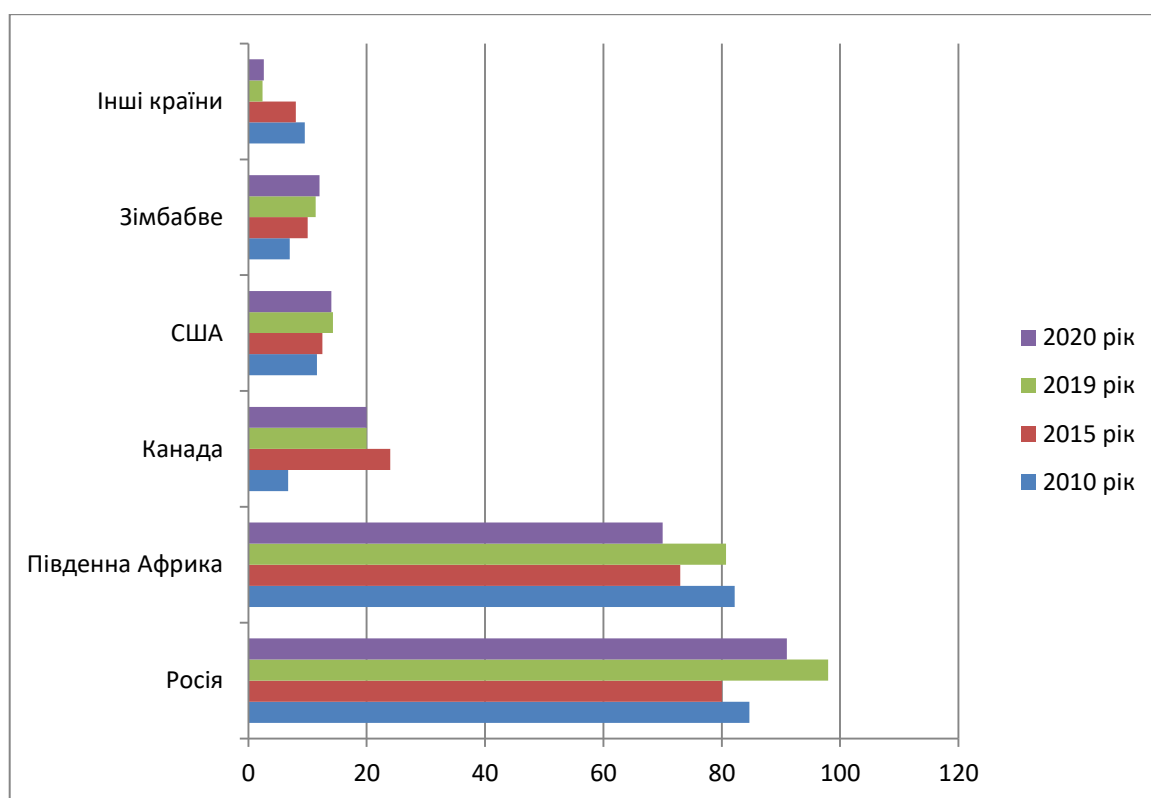

Рис.2.7. Динаміка обсягів видобутку паладію у різних країнах 2010-2020рр., т.

Джерело: створено автором на основі [33].

Загалом за 2020 рік було видобуто 210 тон паладію. Незмінним лідером по видобутку даного дорогоцінного металу залишається Росія, яка у 2020 році видобула зі своїх надр 91 тону.

Отже, за динамікою видобутку дорогоцінних металів можна зрозуміти, що дана індустрія набрала вже великих обертів, які з кожним роком мають тенденцію до зростання.

2.3. Вплив пандемії корона вірусу на стан ринку дорогоцінних металів у світі

Через можливість розповсюдження хвороби та летальних наслідків пандемії коронавірусу, уряди всіх країн посприяли закриттю кордонів, ввели обмеження на пересування в країнах, що у свою чергу викликало занепокоєння

перед економічною кризою та рецесією. В умовах уповільнення економіки Китаю з перебоями у виробництві було порушено функціонування глобальних ланцюгів постачань. Підприємства у всьому світі, незалежно від розміру, почали відчувати скорочення виробництва. Обмеження транспорту між країнами ще більше уповільнило глобальну економічну діяльність. Найгірше, що деяка паніка серед споживачів та фірм спотворила звичні моделі споживання та створила аномалії на ринку. Світові фінансові ринки також реагували на зміни, а світові фондові індекси різко падали [34].

У даний момент політика світових держав спрямована на боротьбу зі страшною пандемією. Для цього запроваджуються великі фінансові та монетарні стимули, які підтримують економіку. На основі цих рішень обсяги виробництва знижуються, а фіскальні витрати, навпаки, зростають, тому роль декретних грошей може опинитися під загрозою, а золото у такому випадку буде більш надійним активом [35].

Коронавірус вплинув на організації та різні підприємства досить глобально, ненавмисно впливаючи на фінансові ринки та глобальну економіку. Некоординовані дії та блокування уряду призвели до порушення ланцюга поставок. У Китаї обмеження уряду суттєво зменшили виробництво товарів із заводів, у той час, коли політика карантину та самоізоляції знизилася споживання та загальний попит на використання продуктів і послуг. Через те, що коронавірус прогресував, пандемія значно вплинула на фондовий ринок. Окрім порушення ланцюга постачань, постраждав і ринок капіталу, зокрема, у США індекси фондового ринку S&P 500, Dow Jones Industrial Average та Nasdaq швидко впали з початку пандемії COVID-19 (березень 2020 року), доки уряд США не забезпечив The Coronavirus Aid, Relief Economic and Security (CARES), ці індекси знизились на 7,3%, 7,73% та 7,33% відповідно. Окрім того, дохідність 10 річних облігацій казначейства США впала до 0,67% [35]. На азійських ринках подібна ситуація. Доходи від облігацій у більшості країн спочатку знизилися, а їх запаси зросли завдяки підтримки уряду. Прибутковість

від облігацій деяких країн досягла ринкового стресу, який зазнав кризи єврозони 2011-2012 років [34, 35].

Зміни попиту на золото в сучасних умовах зумовлене напрямками його застосування та призначення. Цей дорогоцінний метал можуть використовувати як сировину в ювелірній галузі, у різноманітних технологічних процесах та у промисловості, також це поширений резервний засіб у державному секторі і як фінансовий актив з метою інвестування.

Інвестори мають звернути увагу на ряд чинників економічної ситуації перед тим, як вкласти свої гроші у золото. Таким чином можна вберегтися від небажаної втрати вкладень, спрогнозувати зростання попиту на цей дорогоцінний метал і застрахуватися від економічної та політичної нестабільності. Кошти можна вкладати у різних формах, наприклад, це можуть бути як золоті злитки та монети, такі депозити або ж ювелірні вироби.

Слід звернути увагу на те, що за 2020 рік порівняно з попереднім, структура розподілу золота за секторами у другому кварталі дуже змінилася, що можна побачити у таблиці 2.5 та на рисунках 2.8 і 2.9. Зокрема, розподіл цього дорогоцінного металу за 2019 рік зображено на рисунку 2.8.

Таблиця 2.5

Обсяги світового попиту на золото 2019-2020 роки за секторами

Показники	II кв. 2019 року	II кв. 2020 року	Напрямок зміни попиту	Відносна зміна, %
Загальний попит на золото, т	1136,9	1015,7	↓	-11
Ювелірна галузь	529,6	251,5	↓	-53
Промисловість та стоматологія	80,7	66,6	↓	-18
Інвестиції	295,0	582,9	↑	98
Державні банки та міжнародні фінансові організації	231,7	114,7	↓	-50

Джерело: Створено автором на основі [36].

Із загального обсягу світового попиту на золото можемо побачити, що у період пандемії серед усіх галузей зростання спостерігалось лише на інвестиції, ще й майже у два рази.

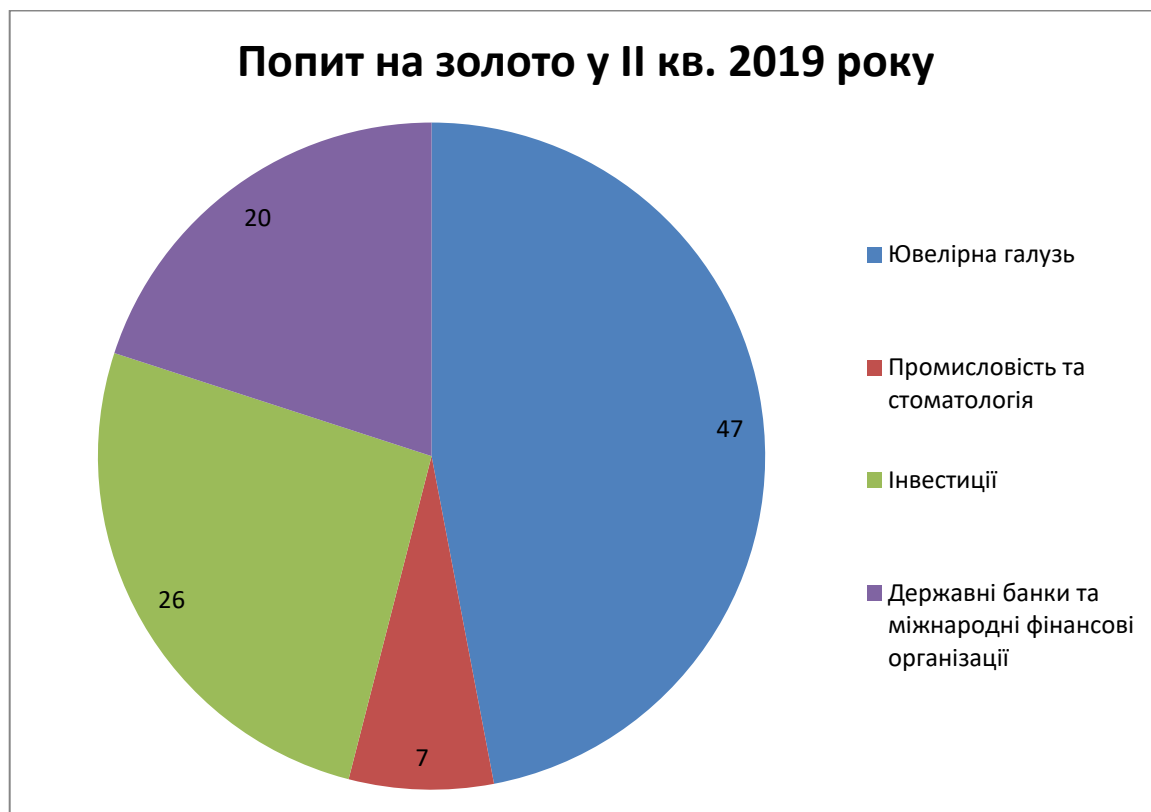

Рис.2.8. Попит на золото у II кв. 2019 року, %.

Джерело: створено автором на основі [36].

Переважну частину, майже половину загального світового обсягу золота припадає на ювелірну галузь – 47%, на другому місці інвестиції – 26%, державні банки та міжнародні фінансові організації – 20% і найменше припадає на промисловість та стоматологію – лише 7%.

У другому кварталі 2020 року розподіл золота змінився (рис. 2.9), тепер значну частку (більше половини загального обсягу) припадає на інвестиції – 57%, на другому місці ювелірна галузь – 25%, державні банки та міжнародні фінансові установи – 11% і найменша частка, як і минулого року, припадає на промисловість та стоматологію – 7%.

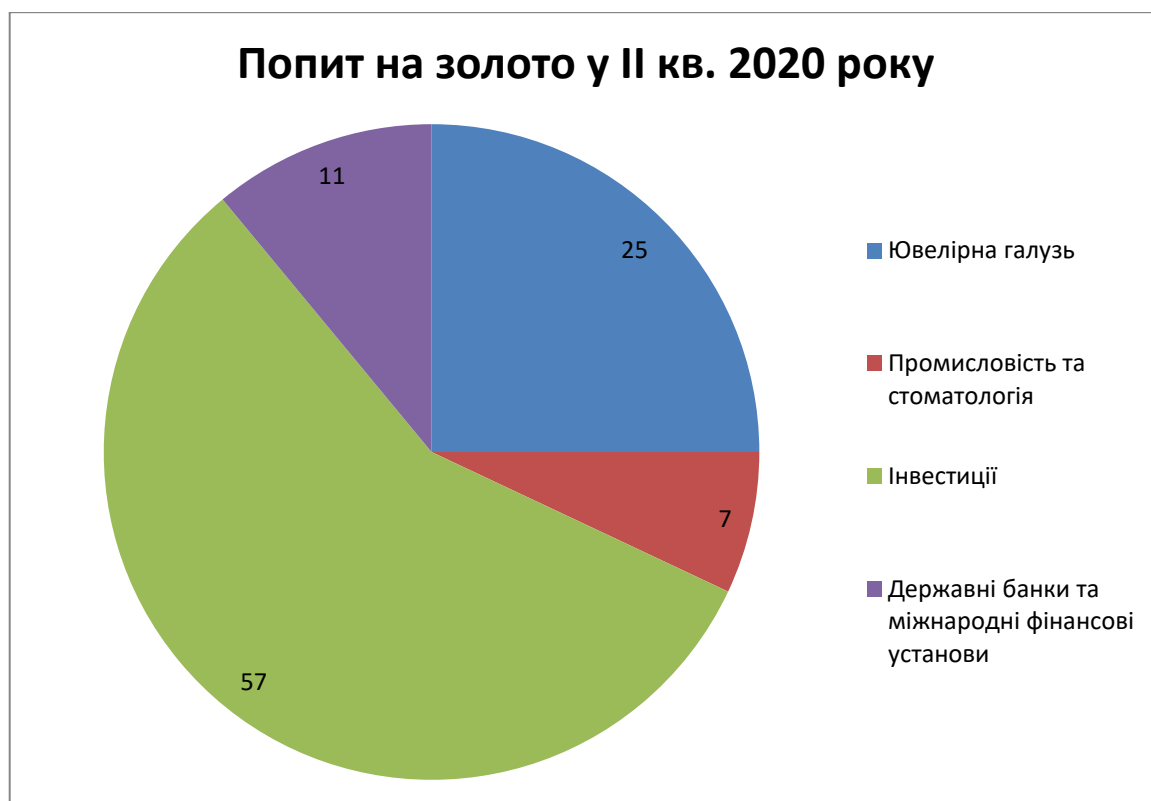

Рис. 2.9. Попит на золото у II кв. 2020 року, %.

Джерело: створено автором на основі [36].

Отже, у другому кварталі 2020 року спостерігалось різке зростання у інвестиційному секторі золота, що переважно здійснювалося у вигляді злитків та монет, а також значне зниження попиту у ювелірній галузі у порівнянні з 2019 роком. Під час кризи, яка була викликана пандемією, інвестори віддають значну перевагу цьому надійному дорогоцінному металу, ніж нестабільним валютам або цінним паперам.

Обсяг світового попиту на срібло також додержувався тенденції зниження і у 2020 році 27872 тони, що на 10% менше, ніж роком раніше (табл. 2.6). Значне зростання фізичного попиту було зафіксоване на противагу чималим втратам ювелірної галузі та столового срібла. До речі, у 2018-2019 роках прослідковувалась тенденція до збільшення попиту, а тепер, через пандемію корона вірусу ми змушені спостерігати спад економічної діяльності та загального фінансового становища користувачів срібла.

Таблиця 2.6

Попит на срібло у 2019-2020 роках

Показники	2019 рік	2020 рік	Відносна зміна, %
Загальний попит, т	30659	27872	-10
Ювелірна галузь	5823	4622	-26
Промислові вироби	15899	15142	-5
Фотографічна галузь	996	859	-16
Інші галузі	7941	7249	-9

Джерело: створено автором на основі [37].

Спад показників попиту торкнувся усіх галузей, в яких має місце срібло. Ювелірна – зазнала найбільшого спаду, у той час, коли промислові вироби зазнали лише 5% спаду. На рис. 2.10 можемо побачити частку кожної галузі у загальному попиті на срібло у 2019 році.

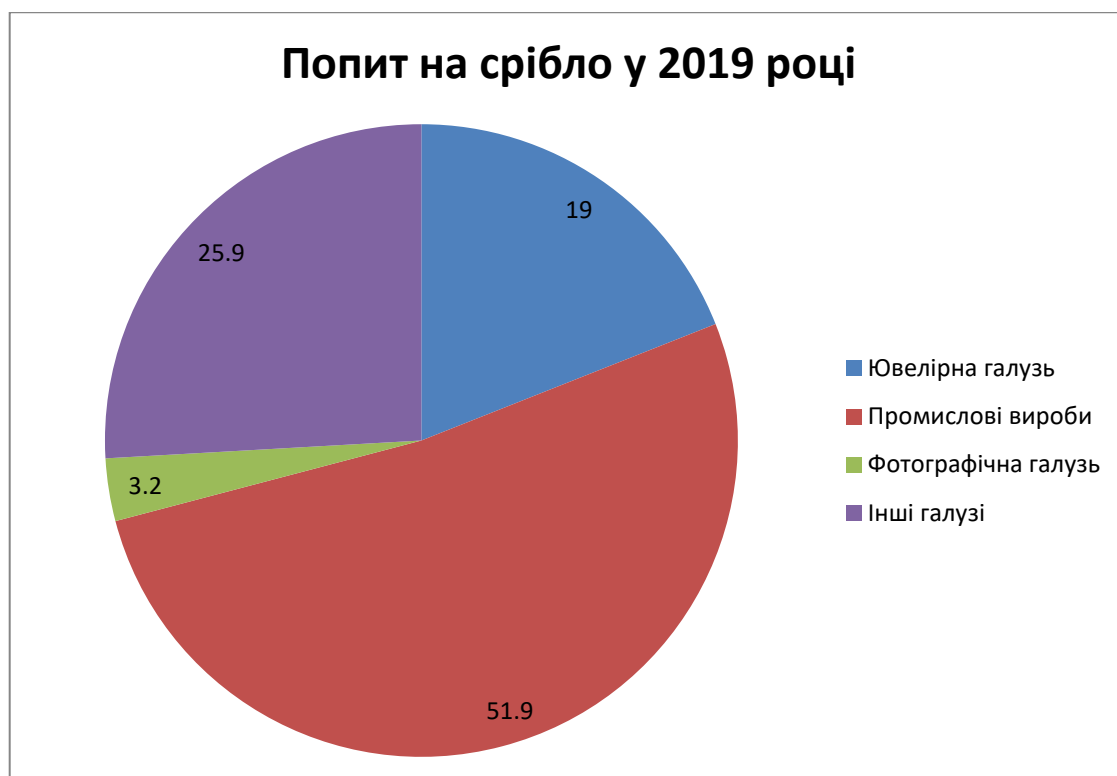

Рис. 2.10. Попит на срібло у 2019 році, %.

Джерело: створено автором на основі [37].

Промислові вироби займають переважну частину попиту на срібло (понад половини) – 51,9% від загального попиту на дорогоцінний метал. Інші галузі є менш значними, проте, ювелірна є також важливою і на неї припадає 19%, що дорівнює 5823 тонам цього металу.

У світі склалася неоднозначна ситуація, стосовно попиту на срібло. У Європейських країнах, загалом, показник попиту зменшився на 8%, тоді як у Північній Америці він підвищився на 2%, у більшій мірі через збільшення попиту на срібний порошок для фотоелектричних пристроїв. Що стосується Східної Азії, то там загальний показник також зменшився, але у розрізі кожної країни були випадки, коли попит збільшувався, наприклад, у Китаї спостерігалось спадання попиту, а в Японії та Тайвані, навпаки, зростання. У секторальному контексті можна відзначити, що попит на срібло з галузей електроніки впав лише на 4%, а збільшення попиту з боку фото електроніки компенсувало втрати в інших секторах. Обсяг попиту на срібло з боку інших галузей промисловості впав на 7%, оскільки приріст з боку виробництва оксид-етиленових каталізаторів тільки частково компенсував велике зниження показників в Індії.

Стабільний спад попиту з боку галузі фотографії продовжився і на протязі 2020 року. Попит знизився на 16%, що у свою чергу дорівнює 859 тонам. Цей показник є найнижчим за всю історію спостережень і на 60% нижче за максимум 2010 року. Наслідки пандемії відчувалися у всіх галузях. На рис. 2.11 можемо побачити частку кожної галузі, у якій задіяне срібло у 2020 році.

Обсяг світового виробництва ювелірних виробів у 2020 році знизився на 26%, до мінімуму 2010 року, досягнувши 4622 тони, показавши перше падіння з 2016 року. На частку найбільшої країни-виробника, Індії, припала майже половина глобального спаду, що було пов'язано зі зростанням цін на срібло і негативним впливом пандемії на споживчі витрати. У результаті цього попит впав до найнижчого рівня з 2013 року. Виробництво в Китаї також різко зменшилося, продовживши семирічну тенденцію. Пандемія негативно

вплинула на цю галузь в першому кварталі, який, зазвичай, вважається сезоном великих покупок.

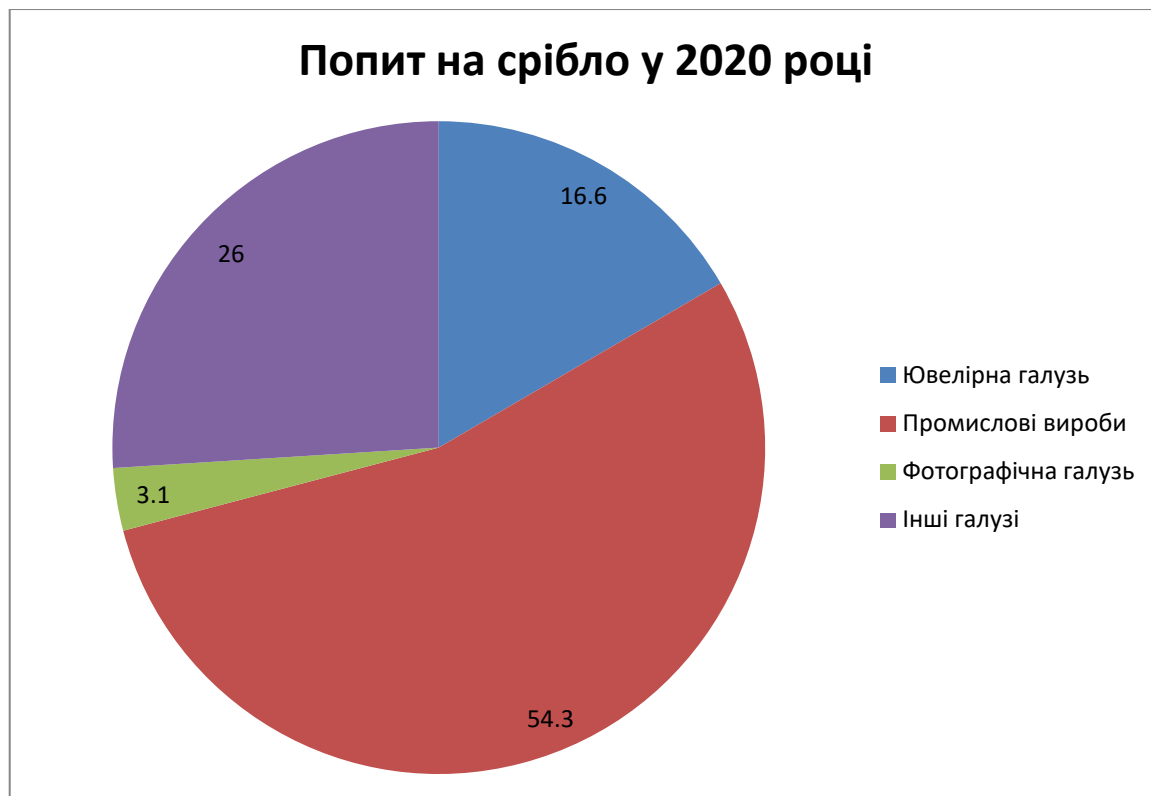

Рис. 2.11. Попит на срібло у 2020 році, %.

Джерело: створено автором на основі [37].

На протязі 2019 року і початку 2020 року спостерігалось значне збільшення потоку інформації про застосування у виробництві різного поза шляхового транспорту паливних елементів, включаючи потяги. Тому початок зростання попиту на платину для виготовлення паливних елементів буде завдяки застосуванню його на великовантажних авто. Детальніший аналіз попиту на платину можемо побачити у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Світовий попит на платину

Показники	2019 рік	2020 рік	Відносна зміна, %
Загальний попит, тис. унцій	8 386	7 438	-11
Ювелірна галузь	2 100	1 813	-14

Продовження табл. 2.7

Промисловість	2 140	2 136	0
Автомобільна галузь	2 894	2 429	-16
Інвестиції	1 252	1 060	-15

Джерело: створено автором на основі [38].

Аналізуючи дані, можемо зробити висновок, що платина за рік втратила загальний попит, адже значно скоротилися обсяги виробництва як ювелірної галузі, так і автомобільної. Інвестиції також впали, за останній рік інвестори більше віддають перевагу золоту, ніж будь-якому іншому дорогоцінному металу. А от що стосується промисловості, то тільки цей показник є стабільним, адже зміна відбулася зовсім незначна, лише у 3 тисячі унцій, що є дуже мізерною частинкою загального обсягу попиту на платину.

У відсотковому співвідношенні різних сфер попиту на платину у 2019 році можемо побачити на рис. 2.12.

Рис. 2.12. Попит на платину у 2019 році, %.

Джерело: створено автором на основі [38].

Одразу візуально видно, що саме інвестиції у платину мають найменший попит. Ювелірна галузь та промисловість мають майже ідентичні показники, на відміну від автомобільної галузі, в якій попит на платину дещо вищий.

А тепер розглянемо діаграму попиту на платину у 2020 році на рис. 2.13.

Рис. 2.13. Попит на платину у 2020 році, %.

Джерело: створено автором на основі [38].

На діаграмі можемо побачити, що і у 2020 році попит на платину переважає в автомобільній галузі, так як і у 2019 році. Відсоткове співвідношення промисловості дещо підвищилося, а ювелірна галузь та інвестиції зазнали незначних змін в бік зниження.

Паладій є дуже важливим елементом в електроніці, а також його застосовують у безлічі сучасних технологіях, наприклад, у паливних елементах. Як товар, то цей дорогоцінний метал привернув до себе увагу інвесторів, через те, що його важко замінити іншими металами.

Найзначнішу частку попиту на паладій представляє автомобільна промисловість, в якій даний дорогоцінний метал використовують для виробництва каталітичних елементів, які очищають вихлопні гази. Через те, що приймають все суворіші екологічні стандарти, місткість металу у виробках збільшується, що у свою чергу сприяє підвищенню попиту при стабільному рівні пропозиції.

Експерти «Нарнікеля» прогнозують, що до 2025 року відбудеться ситуація, коли споживання паладію буде більшим, ніж його виробництво. Це тому, що відбудеться збільшення кількості металу, який використовують в каталізаторах машин з двигунами внутрішнього згорання, одночасно з гібридними. Закони щодо викидів вихлопних газів стають більш жорсткими, особливо в таких країнах як Китай, Індія, США, а також в країнах-членах ЄС [39].

У таблиці 8 можемо побачити загальні обсяги попиту на паладій за 2018-2019 роки та провідні галузі, які найбільше зацікавлені у використанні цього дорогоцінного металу.

Таблиця 2.8

Світовий попит на паладій у 2018-2019 роках

Показники	2018 рік	2019 рік	Відносна зміна, %
Загальна кількість, т	332	357	+7,5
Автокаталізатори	267	294	+10
Електроніка	7	5,8	-17,1
Хімічні каталізатори	26	25	-3,9
Стоматологія	15	14	-6,7
Ювелірні вироби	12	11,3	-5,8
Інші галузі	5	6,9	+38

Джерело: створено автором на основі [40, 41].

За даними таблиці ми можемо побачити, що за 2018-2019 роки попит на паладій в загальному вираженні зріс на 7,5% і це поки максимальний показник

за останні роки. Аналізуючи інші галузі, які користуються паладієм, то можемо побачити, що попит на автокатализатори підвищився, це зумовлено збільшенням кількості випуску автомобілів. На електроніку, хімічну галузь, ювелірну та медичну – попит знизився, а інші галузі, в тому числі і інвестиції – попит підвищився.

На діаграмі (рис. 2.14) можемо побачити у відсотковому вираженні долю галузей у попиті на паладій за 2018 рік.

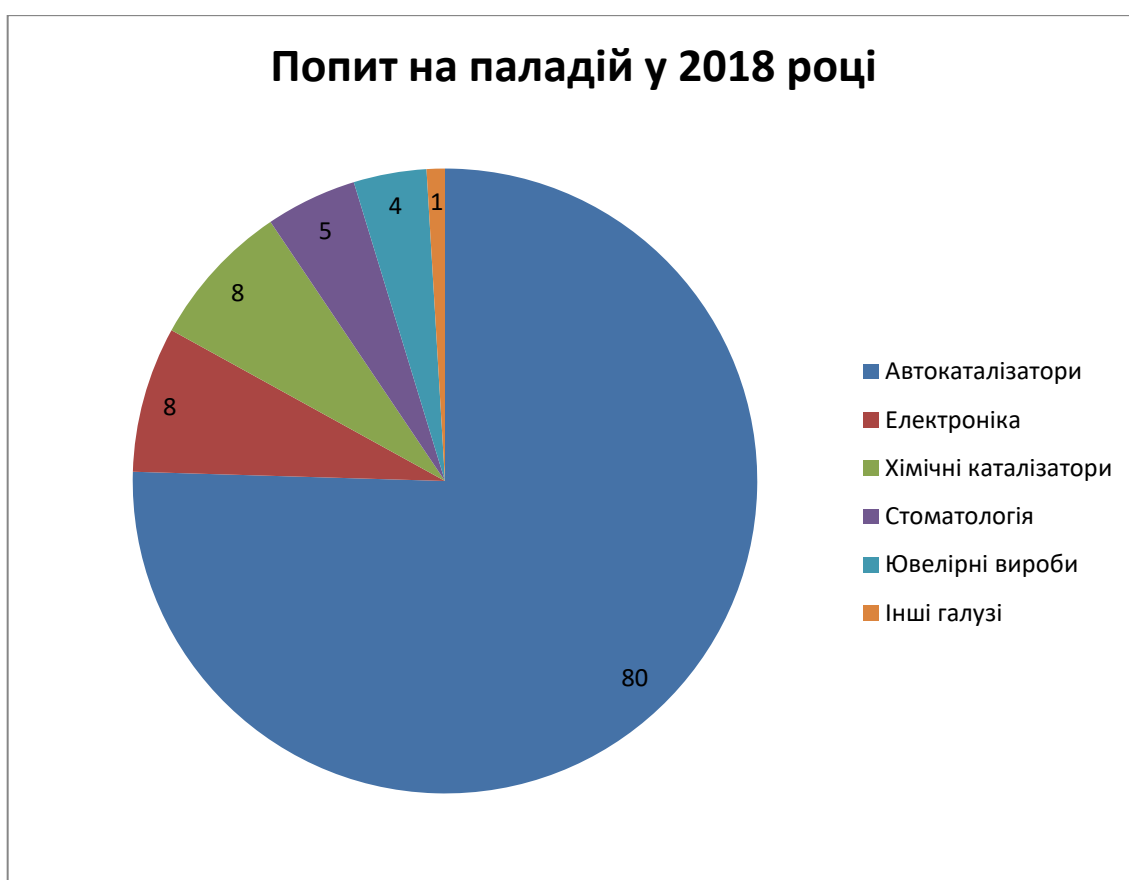

Рис. 2.14. Попит на паладій у 2018 році, %.

Джерело: створено автором на основі [41].

Аналізуючи діаграму, одразу видно, що найбільший попит на паладій припадає на автомобільну галузь – 80%. Також порівняно однаковий попит електроніки та хімічної галузі – по 8%

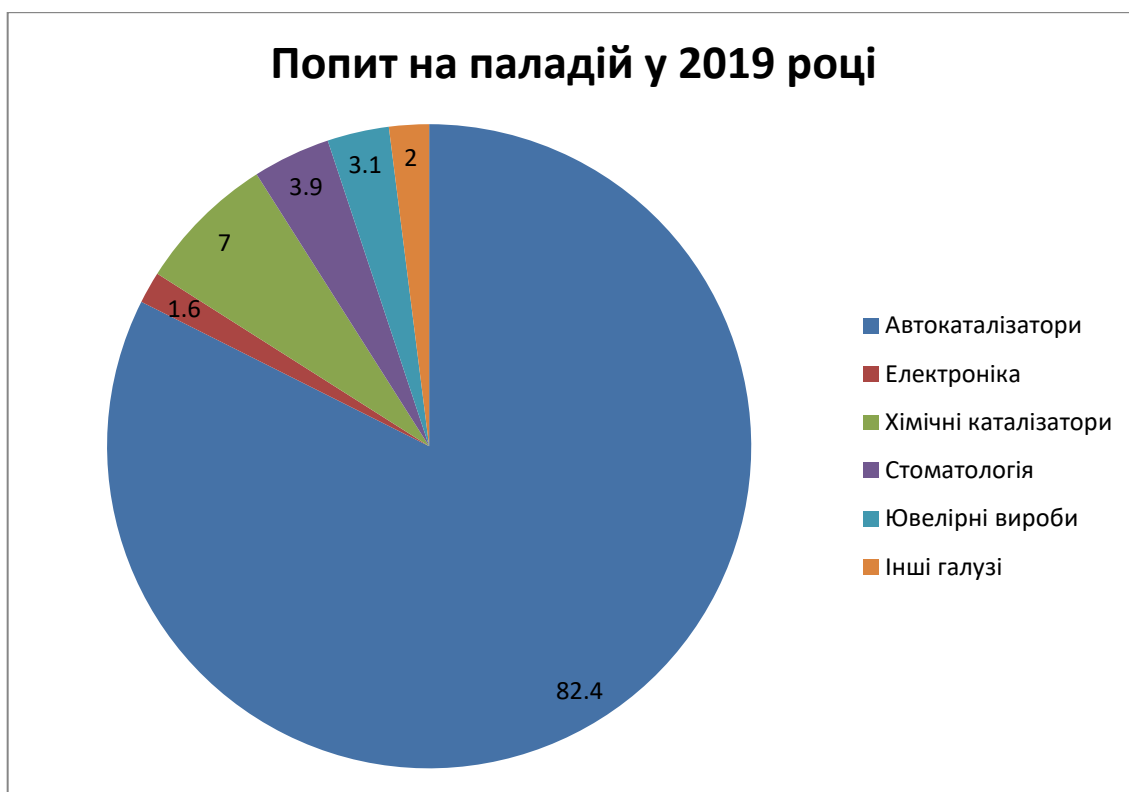

Рис. 2.15. Попит на паладій у 2019 році, %.

Джерело: створено автором на основі [40].

У 2019 році попит на паладій значно підвищився. Аналізуючи попит по галузям, то збільшення у порівнянні з минулим роком можна побачити у автомобільній галузі, зріст відбувся на 2,4%. Це ще раз підкреслює той факт, що з кожним роком випускається все більше і більше автомобілів. Електроніка значно зменшила свою долю у попиті на паладій – на 6,4%. Що стосується хімічної галузі, то вона зазнала незначних змін, всього лише 1%.

2.4. Напрями розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні

Під час процесу інтеграції країн у глобальну індустрію дорогоцінних металів під впливом процесів глобалізації, виникає низка проблем. Головними чинниками, які стримують розвиток індустрії та інтеграції країн до неї виступає відсутність достатньої кількості фінансових ресурсів, необхідних для процесів розвитку та видобутку дорогоцінних металів, тонізація індустрії, залучення до

неї злочинних груп. У багатьох країнах наявність ресурсів супроводжується відсутністю необхідної стратегії розвитку.

Вочевидь, через інтеграційні процеси, в яких бере участь Україна, національна економіка нашої країни в певній мірі зазнає впливу безлічі чинників, які характерні для розвитку світових ринків у різні періоди. Ринок дорогоцінних металів не є виключенням, більш того, цей сегмент є найбільш чутливим до зовнішньоекономічних чинників: ціни на нафту, курсу долара США, геополітичного становища країн світу, фондових індексів світових фінансових ринків, а також загальних глобалізаційних процесів.

У період соціально-економічної кризи, щоб зберегти купівельну спроможність грошей, люди прагнуть знаходити альтернативні види вкладень, тому що відсотки, які нараховуються на депозитні вклади, розташовані у банках, рідко компенсують втрати від інфляції. Через це, населення віддає перевагу вкладенню коштів в розвиток власного бізнесу, цінні папери, нерухомість або в дорогоцінні метали. Основними перевагами вкладання грошів у дорогоцінні метали є естетичне задоволення від володіння, регулярний ріст цін на них, а також досить тривалий і майже необмежений період служби, під час якого не втрачаються експлуатаційні характеристики [42].

Багато науковців говорять, що ринок дорогоцінних металів в Україні, досі формується, хоч вже і пройшло багато десятиліть з періоду його започаткування. Проте, якщо брати з часів незалежності України, то початком відліку прийнято вважати 2 грудня 1991 року, коли Верховна Рада України прийняла Постанову «Про створення запасу дорогоцінних металів і каменів в Україні» [43].

Ринок дорогоцінних металів слугує одним з основних факторів ефективного функціонування національної економіки. В нашій країні його основною функцією є накопичення дорогоцінного металу в державному реєстрі, що робить можливим здійснення операцій на світовому ринку дорогоцінних металів, що дійсно необхідне в період глобалізацій та євроінтеграції. Ринок банківських металів в Україні у більшій мірі має

готівковий характер. За допомогою прямих та непрямих методів в Україні здійснюється вплив на регулювання ринку дорогоцінних металів. Більше перевага віддається непрямому методу регулювання. Через мінливу фінансову ситуацію в Україні можуть виникати певні проблеми. За допомогою регулювання державою та за діяння у повній мірі ринкового інструментарію ринок дорогоцінних металів у нашій країні має неабиякі перспективи свого майбутнього удосконалення та розвитку [44].

Банки мають право працювати саме з «банківськими металами». До них прийнято відносити золото, срібло, паладій та платину, які очищені до найвищих проб, у вигляді злитків, порошоків або ж монет.

Монети, що вироблені з дорогоцінних металів – це вітчизняні або іноземні монети, які мають проби: золото – не нижче 900, срібло – 925, паладій та платина – 999. А ще інвестиційні монети України, в яких дещо вищі проби: 999,9 – золото та срібло, 999,% - платина.

Згідно чинного валютного законодавства України торгівля дорогоцінними металами дозволена лише банкам. Вони можуть торгувати металами, які вироблені українськими виробниками або визнаними виробниками. До визнаних виробників належать афінажні компанії-постачальники, що працюють на Лондонському ринку дорогоцінних металів, їх занесено у спеціальний список компаній, що зареєстровані Лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів або в список компаній-учасників Лондонського ринку платини та паладію [45].

На теперішньому етапі розвитку банківської системи України банки є самими потужними учасниками фінансового ринку. Окремі з них, чи їх групи, зайняли певну нішу і зосередили всі свої зусилля у сфері надання традиційних послуг. Але традиційні способи отримання доходу вже використовуються і тому українські банки спрямовують свою роботу на універсалізацію діяльності, яка полягає в активізації ринку банківських металів. Вважається, що при розвитку ринку банківських металів потрібно виходити із традиційної ролі банківських металів як засобу для накопичення та заощадження.

Останніми роками чимало українських банків вже накопичили певний досвід проведення операцій на ринку банківських металів. Але рівень його розвитку у порівнянні зі світовим ринком металів, є ще недостатнім. Розвиток вітчизняного ринку банківських металів стримується не тільки об'єктивними (незначний соціально-економічний рівень добробуту потенційних учасників ринку), а й суб'єктивними чинниками. До них належать такі як: недостатня практика використання банківських металів як: застави, отримання кредитів, розміщення депозитів, незначний рівень розвитку інфраструктури українського ринку банківських металів.

З цього випливає основна проблема українського ринку банківських металів – це практично його нерозвиненість. Причин цього декілька. В першу чергу, світовий ринок торгівлі золотом та іншими банківськими металами налічує вже декілька століть. Торгівля ця склалася історично, коли золото і срібло представляли собою основні валюти. В Україні ринок банківських металів зародився не так давно, можна сказати, що він перебуває на початковому етапі. Наступною причиною є те, що частка операцій з банківськими металами в таких країнах, як США, Великобританія та Німеччина, дуже значна, а в Україні цей обсяг порівняно невеликий [46].

Зростання ринку дорогоцінних металів в Україні має важливу роль тому що окрім способу збереження ліквідності та надійного інвестиційного активу, золото і срібло виступають сировинним компонентом, вони мають широке використання в медицині, комп'ютерній індустрії та в електроніці взагалі. Важливим завданням, що вимагає нових способів вирішення є формування ринку дорогоцінних металів в Україні та його інтеграція у світову індустрію. Актуальним постає питання створення відповідної інфраструктури ринку, адже він не може обмежуватися лише виробництвом ювелірних виробів, а є ще й важливою складовою фінансового ринку.

Ліквідність дорогоцінних металів дає можливість дуже швидко реалізувати їх та майже без втрат замінити власне вартість дорогоцінного металу на гроші [47]. Такий метал як золото є найважливішою складовою

резервів будь-якої країни та міжнародних структур. НБУ дбає про зберігання та формування золотовалютних резервів України, а також робить закупівлю дорогоцінних металів. Аналіз структури міжнародних резервів нашої країни показує дуже малу складову монетарного золота – лише 5,4%, а лєвова частка належить резервам в іноземній валюті, переважно в доларах США (рис. 2.16).

Рис. 2.16. Структура міжнародних резервів України станом на 1.05.2021, млрд. дол. США в еквіваленті.

Джерело: створено автором на основі даних Національного Банку України.

Згідно з даними, що були опубліковані Національним банком України, сукупна вартість міжнародних резервів нашої країни складає 28 мільярдів доларів США. Цінні папери складають 81%, готівка, кореспондентські рахунки та депозити – 14%, монетарне золото – 5%.

Через те, що у нас дорогоцінні метали вважаються банківськими, то основними суб'єктами на ринку дорогоцінних металів є саме банки. Українські банки здійснюють операції не з дорогоцінними металами, а з банківськими. Таке поняття як «банківські метали», законодавчо закріплене Декретом

Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 року [49] та Законом України «Про Національний банк України» №679-XIV від 20.05.1999 року [50]. Суб'єкти індустрії даного ринку в Україні не є обмеженими тільки видобувними компаніями та заводами з переробки, а й також державні інституції, комерційні банки, ломбарди, різні інвестори та споживачі. Утворення цін на банківські метали, а також дорогоцінні, відбувається за Положенням про порядок розрахунку і встановлення цін на банківські та дорогоцінні метали, яке затвердилося НБУ. Зміна закупівельних цін здійснюється кожного дня. Наведені дані за 2018-2021 роки (додаток Б, рис. 2.187) підтверджують необхідність таких дій, тому що на протязі року ціни дуже змінюються, що може залежати від великої кількості факторів, враховуючи кон'юктуру світового ринку дорогоцінних металів.

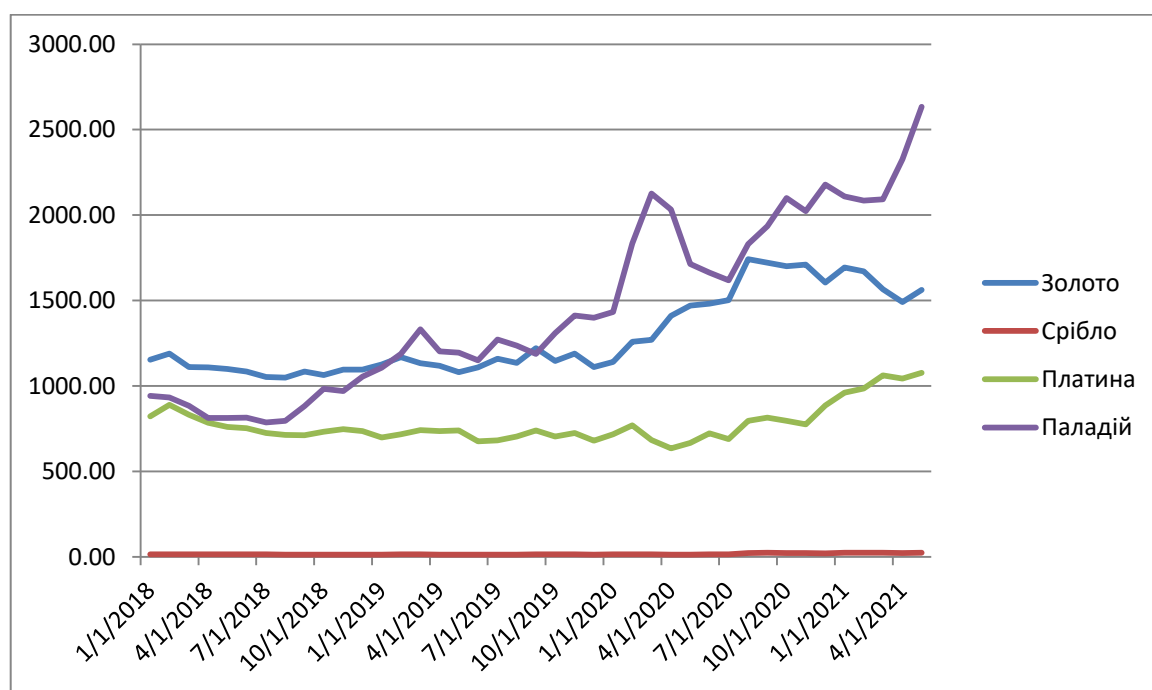

Рис. 2.17. Закупівельні ціни на банківські метали у 2018-2021 роках, грн. за грам металу.

Джерело: створено автором на основі даних Національного банку України.

Однією з характеристик процесу формування ринкової ціни на дорогоцінні метали є багатофакторність впливу на її динаміку. На утворення цін впливають різні фактори, як політичні, економічні, так і спекулятивні та інші. На підвищення цін дорогоцінних металів впливає ріст промислово-побутового попиту, сезонні коливання рівня споживання, інфляційні процеси, політична та економічна нестабільність.

Що стосується дорогоцінних металів, то Україна також має власні поклади срібла та золота, розвідкою паладію ще не займалися. Основними золотовмісними родовищами в Україні є: Мужіївське та Сауляк на Закарпатті; Сергіївська, Балка Золота та Балка Широка на Дніпропетровщині; Бобриківське на Луганщині. Вміст золота в цих родовищах за різними оцінками сильно різниться. Самим перспективним на сьогоднішній день є Мужіївське родовище. За попередніми даними запаси золота там становлять понад 50 тон.

Отже, підсумуємо основні виклики, переваги та можливості для подальшого розвитку національної індустрії дорогоцінних металів, а також її можливості інтеграції у глобальну індустрію, представивши узагальнення у вигляді SWOT-аналізу (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

SWOT-аналіз індустрії дорогоцінних металів в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Ювелірні традиції споживання. Конкурентне середовище. Ювелірні традиції виробництва. Розвідка родовищ дорогоцінних металів.</p>	<p>Низька інституційна підтримка. Недотримання сертифікації якості. Низька інвестиційна привабливість. Корупція. Відсутність професійної підготовки геологів. Дефіцит кваліфікованих кадрів.</p>

Продовження табл. 2.9

Можливості	Загрози
<p>Будівництво нових переробних підприємств. Залучення інвесторів. Розширення нових способів збуту товарів. Розробка спільних проектів із туристичною галуззю (організація геологічного туризму їх відвідуванням родовищ видобутку дорогоцінних металів). Зростання попиту на внутрішньому ринку.</p>	<p>Залежність від зовнішніх джерел сировини. Відсутність механізму державної підтримки розвитку індустрії дорогоцінних металів. Контрабанда дорогоцінних металів та виробів з них. Недосконала митна та податкова політика. Нестабільність і непрозорість нормативно-правової бази.</p>

Враховуючи загрози та усвідомлюючи слабкі сторони, можна сформулювати основні риси дорожньої карти розвитку національної індустрії дорогоцінних металів. Виходячи із можливостей індустрії в реалізації сильних сторін для інтеграції в глобальну індустрію:

1. Потенціал розвитку індустрії дорогоцінних металів оцінюється з врахуванням вже діючих родовищ та тих, які тільки розробляються;
2. Відновлення та підвищення професійної підготовки фахівців, залучених в індустрію дорогоцінних металів, які забезпечують видобування, збагачення, оцінку якості дорогоцінних металів;
3. Удосконалення нормативно-правової бази, що забезпечує обіг дорогоцінних металів;
4. Проведення суворого контролю державою за якістю та клеймуванням дорогоцінних виробів і формування єдиного органу, що буде здійснювати контроль за цими процесами;
5. Розробка стратегії з переорієнтації індустрії сировинного спрямування на торгівлю напівфабрикатами та готовими виробами;
6. Формування позитивного іміджу нашої країни на світовому ринку, розширення публічності та гласності інформації, що ілюструє розвиток національної індустрії дорогоцінних металів.

Приймаючи до уваги ріст глобальних викликів, нестабільність всередині країн для стабілізації як світових, так і національних ринків дорогоцінних металів, методи підтримки можуть бути такі: розробка нових технічних та технологічних потужностей, створення державних регуляторних стратегій та інституцій, які повинні будуть контролювати обіг дорогоцінних металів на території країни; підвищення державного пробірною контролю за нецільовим використанням та зберіганням дорогоцінних металів; створення прозорого ринку та недопущення використання тіньових схем.

Висновки до розділу 2

Кожна країна обирає для себе свою стратегію інтеграції до глобальної індустрії дорогоцінних металів, тому що видобування є лише одним з етапів їх життєвого циклу. У даному розділі було проаналізовано обсяги видобутку дорогоцінних металів, а саме: золота, срібла, платини та паладію.

Лідером світового виробництва золота є Азія, яка добуває понад 22% від загального обсягу. Така ситуація склалася завдяки Китаю, тому що там уряд прийняв певні закони, що спростили процедуру купівлі золота. Найбільшим у світі виробником платини є Південна Африка, де її виробляють більш ніж у два рази більше за інші країни разом узяті. Провідною країною з видобутку срібла Мексика, до рівня якої навряд чи може піднятися будь-яка інша країна. З кожним роком динаміка видобутку паладію дещо змінюється, що спричиняється підвищенням попиту на цей дорогоцінний метал, що дуже широко застосовується в автомобільній галузі. Росія та Південна Африка є провідними лідерами у даній сфері.

Коронавірус вплинув на організації та різні підприємства досить глобально, ненавмисно впливаючи на фінансові ринки та глобальну економіку. Некоординовані дії та блокування уряду призвели до порушення ланцюга поставок. У Китаї обмеження уряду суттєво зменшили виробництво товарів із

заводів, у той час, коли політика карантину та самоізоляції знизилася споживання та загальний попит на використання продуктів і послуг.

SWOT-аналіз індустрії дорогоцінних металів України визначає її сильні сторони (традиції ювелірного виробництва та споживання, конкурентність середовища, родовища дорогоцінних металів); слабкі сторони (низька інституційна підтримка, можливе недотримання сертифікації якості, невелика інвестиційна привабливість, корупція, дефіцит кваліфікованих кадрів); загрози (залежність від іноземних джерел сировини, недостатній рівень державної підтримки розвитку індустрії, контрабанда дорогоцінними металами); можливості (залучення інвестицій, будівництво нових переробних підприємств).

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах глобалізаційних, трансформаційних процесів, зокрема, у фінансовому секторі, розвиток світового ринку дорогоцінних металів перебуває у стані піднесення. Адже тривалий фінансовий досвід продемонстрував надійність золота та інших дорогоцінних металів як важливого фінансового активу з метою нагромадження, страхування державної грошової системи тощо.

У випускній роботі було проаналізовано загальний стан світового ринку дорогоцінних металів, динаміку зміни попиту на дорогоцінні метали, а також коливання цін на них. У свою чергу було досліджено ринок дорогоцінних металів в Україні та розроблено рекомендації щодо розвитку даної галузі. Одержані результати дослідження дали змогу сформулювати теоретичні та практичні висновки і рекомендації.

Аналіз основних етапів еволюції грошових функцій дорогоцінних металів показав, що спочатку, до створення ринку, вони виконували функції скарбів і засобів платежу. Найбільшого розвитку ринок дорогоцінних металів отримав у період становлення товарно-грошових відносин, на цьому етапі дорогоцінні метали виконували всі функції грошей: міру вартості, засіб обігу, засіб утворення скарбів, засіб платежу, а також як світові гроші. Результат аналізу сучасного використання дорогоцінних металів, дозволив зробити висновок про те, що дорогоцінні метали зберегли свої грошові функції як у приватних накопиченнях, так і у державних резервах. На рубежі XX-XXI століть золото та інші дорогоцінні метали зробили ще один крок у своєму розвитку – почали використовуватися в якості цифрових грошей для здійснення платежів та розрахунків за допомогою електронних систем.

Визначаючи фактори впливу на світовий ринок дорогоцінних металів, можна виділити наступні: погіршення геополітичної ситуації, в основному через торгові війни між США та Китаєм, через що інвестори починають нарощувати свою позицію в золоті, як «захисному активі»; закупівлі золота

центральною банками (особливо країн, що розвиваються), становлячись новими великими гравцями на даному ринку, який купує золото для стримування коливань даного металу і при збільшенні попиту на нього піднімати котирування. Також були виділені фактори, що впливають на зміну цін, вони поділяються на прямі (промисловий попит, зацікавленість інвесторів, глобалізація, економіко-політичне становище провідних країн), а також непрямі (ціна на нафту, вартість дорогоцінних металів на суміжних ринках, курс долара США, фондові індекси світових фінансових центрів).

Ринок дорогоцінних металів має таку тенденцію як істотна різниця у відсотковому співвідношенні між сріблом та золотом, а також платиною і паладієм. Це пояснюється значно більшою потребою на першу групу дорогоцінних металів у промисловості і інвестиційній діяльності у порівнянні з платиною та паладієм і значним подорожчанням паладію. Зростання потреб промисловості та прогнозів короткострокового дефіциту паладію на світових ринках зумовлює ріст цін на нього. Кон'юнктура ринку дорогоцінних металів зазнає змін через коливання обсягів видобутку, яке може бути спричинене вичерпністю родовищ, низьким рівнем удосконалення процесів видобутку, нерівномірністю покладів цього ресурсу у надрах нашої планети, а також різним рівнем залучення країн до процесів торгівлі даним активом.

Загальна динаміка світових цін на дорогоцінні метали за останні 10 років показує, що найстабільнішим є золото, яке не збирається полишати свої позиції, а його зниження у вартості є досить короткостроковим. Решті дорогоцінних металів притаманне значне коливання вартості, окрім срібла, його вартість змінюється в обмеженому діапазоні, що не демонструє значних відхилень. Дорогоцінні метали є дуже привабливими в плані інвестицій, порівнюючи з іншими фінансовими активами. Особливо на фоні нинішньої ситуації у світі, інвестори в тому році ще більше зацікавилися вкладанням коштів у ці метали.

Лідером світового виробництва золота є Азія, яка добуває понад 22% від загального обсягу. Така ситуація склалася завдяки Китаю, тому що там уряд прийняв певні закони, що спростили процедуру купівлі золота. У 2019 році на

долю Китаю припало 383,2 тон виробництва золота. Найбільшим у світі виробником платини є Південна Африка, де її виробляють більш ніж у два рази більше за інші країни разом узяті. У 2020 році там було видобуто 120 тон платини. Провідною країною з видобутку срібла є Мексика (6300 тон у 2019 році), до рівня якої навряд чи може піднятися будь-яка інша країна. З кожним роком динаміка видобутку паладію дещо змінюється, що спричиняється підвищенням попиту на цей дорогоцінний метал, що дуже широко застосовується в автомобільній галузі. Росія та Південна Африка є провідними лідерами у даній сфері. Видобуток у 2020 році склав 91 та 70 тон відповідно.

Пандемія коронавірусу зробила дуже негативний вплив на кожен галузь і дорогоцінні метали не є винятком. Через значне поширення вірусу закривалися багато підприємств, у результаті чого у 2020 році значно скоротилися обсяги видобутку дорогоцінних металів. Попит також зазнав негативних змін. У 2020 році єдиний сектор попиту на дорогоцінні метали показував додатні показники – це інвестиції. Через нестабільність ситуації у світі інвестори вбачали в дорогоцінних металах (особливо в золоті) більш надійну альтернативу на протипагу нестабільним валютам та цінним паперам.

Що стосується індустрії дорогоцінних металів в Україні, то вона знаходиться лише на стадії становлення. Даний сегмент ринку є малорозвиненим, проте існує ряд перспектив, які могли б підвищити значимість галузі дорогоцінних металів у нашій країні: створення нових технологічних потужностей, розробка державних регуляторних стратегій, формування прозорого ринку, а також посилення державного контролю над виробництвом, зберіганням та використанням дорогоцінних металів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дибба М.І., Бахтарі Е.А. Еволюція золота: історія і сучасність : Вісник НБУ Жовтень 2008. С. 20–28.
2. Морозов А.С. Еволюція економічної ролі золота. *Економіка та держава*. – №12. – 2010. С. 53 – 57.
3. Дибба М.І., Василенко В.В. Класифікація та функції банківських металів : Збірник наукових праць Національної податкової служби України. – №1. – 2012. С. 101 – 110.
4. Полякова Ю.В. Світові ринки дорогоцінних металів в умовах глобальної економіки. *Економічні науки*. 2016. №9. – URL: [http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article /view/3059](http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3059) (дата звернення: 16.05.2021).
5. Доскочинська Л.С. Світові ринки дорогоцінних металів в умовах фінансової глобалізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02. Львів, 2017. 22 с.
6. LBMA. Conditions for Listing for Good Delivery Refiners. The London Bullion Market Association, 2021. 39 p. – URL: <https://cdn.lbma.org.uk/downloads/GDL-Assets/Good-Delivery-List-Rules-Jan-2021-FINAL.pdf> (дата звернення: 19.05.2021).
7. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР.
8. Oxford Learner's Dictionaries : Oxford, 2018. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/precious-metal> (дата звернення: 19.05.2021).
9. Merriam-Webster Dictionary : Merriam-Webster, 2018. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/precious%20metal> (дата звернення: 20.05.2021).

10. Ринок золота. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL: <https://aeaer.com.ua/ry-nok-zolota/> (дата звернення: 20.05.2021).
11. Merriam-Webster. Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deflation> (дата звернення: 21.05.2021)
12. Duncan R. The new depression. The breakdown of the paper money economy. John Wiley and Sons Pte. Ltd. Singapore, 2012. 179 p.
13. World Economic Outlook Update. International Monetary Fund. Less Even Expansion, Rising Trade Tensions. 2018. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/07/02/world-economicoutlook-update-july-2018>. (дата звернення: 22.05.2021).
14. Maanimo : Вища проба: що відбувається на ринку дорогоцінних металів в березні-2020. URL: <https://news.maanimo.com/uk/finansy/rinok-dorogotsinnih-metaliv-berezen-2020-32157> (дата звернення: 22.05.2021).
15. Доскочинська Л.С. Світові ринки дорогоцінних металів в умовах фінансової глобалізації: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02. Львів, 2017. 22 с.
16. Ксенжук, О. С. Тенденції функціонування світового ринку дорогоцінних металів в умовах глобальної фінансової нестабільності. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. 2017. Т. 27. № 4. – С. 289-298.
17. The fractal feature and price trend in the gold future market at the Shanghai Futures Exchange (SFE). *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*. 2017. 474 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/312097297_The_fractal_feature_and_price_trend_in_the_gold_future_market_at_the_Shanghai_Futures_Exchange_SFE. (дата звернення: 22.05.2021).
18. Gold price. *World Gold Council*. 2018. URL: <https://www.gold.org/data/gold-price>. (дата звернення: 23.05.2021).
19. Platinum prices. *Arpmex*. 2018. URL: <https://www.arpmex.com/spotprices/platinum-price> (дата звернення: 23.05.2021).

20. Silver prices – 100 year historical chart. *Macrotrends*. 2018. URL: <https://www.macrotrends.net/1470/historical-silver-prices-100-yearchart> (дата звернення: 23.05.2021).

21. Historical palladium. *London Fix*. 2018. URL: https://www.kitco.com/charts/interactive-charts/?Symbol=PALLADIUM&Currency=USD&multiCurrency=true&langId=EN&period=2329200000&byValue=true&utm_content=20110407_iCharts_365day_palladium_chart&utm_campaign=iCharts (дата звернення: 24.05.2021).

22. Полозенко Д. В., Коваленко С. О. Операції з дорогоцінними металами та їх роль у формуванні бюджету : Наукові праці НДФІ. 2006. № 3. С. 45–48.

23. Expert market research. *Precious Metals Market. Reports*. URL: <https://www.expertmarketresearch.com/reports/precious-metals-market> (дата звернення: 24.05.2021).

24. Persistence market research. *Precious Metals Market: Global Industry Analysis and Forecast to 2015 to 2021*. URL: <https://www.persistencemarketresearch.com/market-research/precious-metals-market.asp> (дата звернення: 24.05.2021).

25. BBC News Ukraine. Скільки запасів золота залишилось у світі. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54462880> (дата звернення: 25.05.2021).

26. U. S. Global Investors. Top 10 Gold Producing Countries. URL: <https://usfunds.com/investor-library/frank-talk-a-ceo-blog-by-frank-holmes/top-10-gold-producing-countries/#.YKaNgS5R3IU> (дата звернення: 25.05.2021).

27. GoldHub. Gold mine production. URL: <https://www.gold.org/goldhub/data/historical-mine-production> (дата звернення: 25.05.2021).

28. China Gold Congress. *China Gold Congress and Expo 2020*. URL: <http://en.china-gold.org> (дата звернення: 25.05.2021).

29. U. S. Global Investors. Top 10 Gold Producing Countries. URL: <https://usfunds.com/investor-library/frank-talk-a-ceo-blog-by-frank-holmes/top-10-gold-producing-countries/#.YKaNgS5R3IU> (дата звернення: 25.05.2021).

30. Temple Protestant. Ці 10 країн мають найбільше виробництво срібла. URL: <https://uk.templeprotestant.org/10-countries-produce-most-silver-13620> (дата звернення: 26.05.2021).

31. Statista. Mine production of platinum worldwide from 2010 to 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/1170691/mine-production-of-platinum-worldwide/> (дата звернення: 26.05.2021).

32. Statista. Major countries in global mine production of platinum from 2010 to 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/273645/global-mine-production-of-platinum/> (дата звернення: 26.05.2021).

33. Statista. Mine production of palladium from 2010 to 2020, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/273647/global-mine-production-of-palladium> (дата звернення: 26.05.2021).

34. Baldwin R. Economics in the Time of COVID-19. London, CEPR Press VoxEU.org eBook, 2020. 123 p.

35. Офіційний сайт Bank of America. URL: <https://www.bankofamerica.com>. (дата звернення: 26.05.2021).

36. World Gold Council (2020). Official web-site. URL: <http://www.gold.org> (дата звернення: 26.05.2021).

37. Золотой монетный дом. *Рынок серебра в 2020 году: состояние и перспективы*. URL: <https://zoloto-md.ru/info/analytics/ryinok-serebra-v-2020-godu-sostoyanie-i-perspektivy-i-chast-pervaya> (дата звернення: 26.05.2021).

38. Live Journal. *Инвестиции в драгоценные металлы*. URL: <https://ru-precious-met.livejournal.com/182016.html> (дата звернення: 26.05.2021).

39. MetallurgПром. *Обзор рынка металлов: никель, платины и палладия*. URL: <https://metallurgprom.org/articles/analytics/1936-obzor-nornikeljarynka-metallor-nikelja-platiny-i-palladija.html> (дата звернення: 26.05.2021).

40. Расширяя горизонты устойчивого роста. Годовой отчёт 2019 г. Норникель. 2019. 188 с. URL: https://www.akm.ru/upload/akmrating/Nornikel_annual_report_2019.pdf (дата звернення: 26.05.2021).

41. Норникель. Основные тенденции на рынке палладия. URL: <https://ar2018.nornickel.ru/markets-commodity/palladium> (дата звернення: 29.05.2021).

42. Скубіліна А. В., Воловик В.М. Оцінка розвитку ринку ювелірних виробів в Україні. *Економіка і суспільство*. Випуск №10, 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/62.pdf (дата звернення: 29.05.2021).

43. Про створення запасу дорогоцінних металів і каменів в Україні : Постанова Президії Верховної Ради України від 02.12.1991. № 1886-ХІІ

44. Коренюк П.І. Проблеми та особливості формування ринку дорогоцінних металів в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. Випуск №21. 2018. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/33.pdf> (дата звернення: 29.05.2021).

45. Экономическая правда. Золото, серебро, платина: как приобрести драгоценные металлы. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2019/07/16/649685/> (дата звернення: 29.05.2021).

46. Чиж Л.М. Стан та інвестиційні перспективи ринку банківських металів в Україні. *Львівський національний університет ім. Івана Франка*. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34103/1/68_317-320.pdf (дата звернення: 29.05.2021).

47. Areal N., Oliveira B., Sampaio R. When times get tough, gold is golden. *The European Journal of Finance, forthcoming*. 2014. 20 p.

48. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 29.05.2021).

49. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93> (дата звернення: 29.05.2021).

50. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 30.05.2021).

ДОДАТКИ

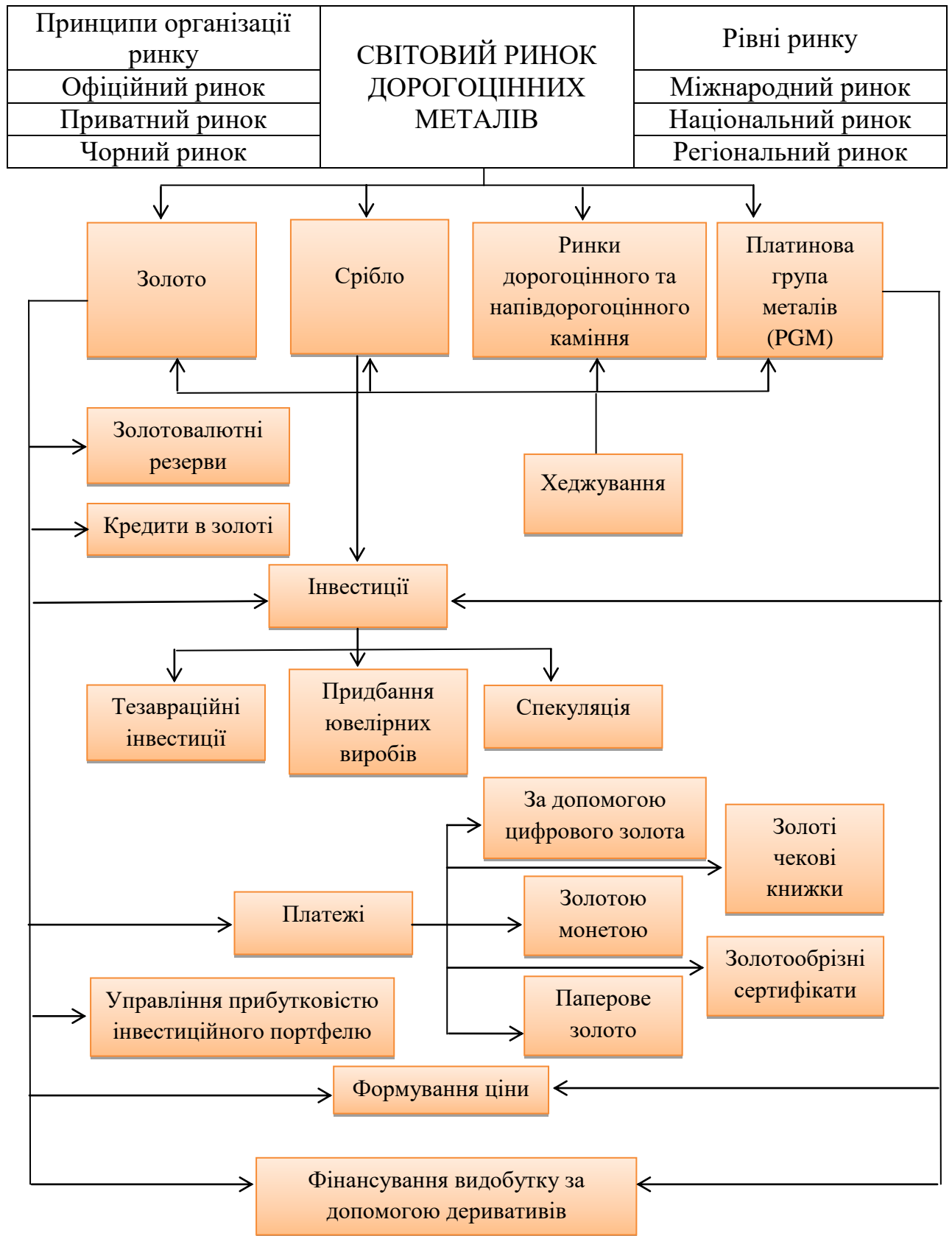

Рис. 1. Сучасна структура світового ринку дорогоцінних металів

Створено автором.

Закупівельні ціни на банківські метали за 2018-2021 роки, грн/1г

Дата	Назва банківського металу			
	Золото	Срібло	Платина	Паладій
02.01.2018	1153,33	14,95	821,00	942,49
02.02.2018	1189,86	15,25	889,72	932,30
02.03.2018	1110,11	13,85	831,04	883,67
02.04.2018	1108,50	13,63	783,74	812,21
02.05.2018	1098,68	13,82	760,41	812,94
01.06.2018	1083,80	13,61	753,30	813,99
02.07.2018	1053,18	13,60	724,02	786,87
02.08.2018	1049,34	13,24	713,15	796,39
03.09.2018	1085,02	13,18	712,05	881,07
02.10.2018	1064,39	12,85	731,86	982,40
02.11.2018	1096,33	12,85	747,47	969,74
03.12.2018	1096,34	12,81	736,61	1054,61
02.01.2019	1125,64	13,27	698,87	1106,91
01.02.2019	1167,73	14,05	716,97	1186,72
01.03.2019	1133,14	13,56	742,06	1331,94
02.04.2019	1118,09	13,07	735,64	1203,00
02.05.2019	1080,62	12,53	740,37	1195,72
03.06.2019	1107,77	12,31	676,12	1149,66
02.07.2019	1159,49	12,70	682,32	1271,22
02.08.2019	1134,78	13,29	704,40	1236,93
02.09.2019	1221,73	14,79	738,69	1186,87
02.10.2019	1145,87	13,49	703,42	1308,36
01.11.2019	1190,01	14,18	724,40	1412,47
02.12.2019	1111,22	12,93	679,09	1398,61
02.01.2020	1139,56	13,47	717,19	1431,98
03.02.2020	1258,49	14,19	769,69	1834,09
02.03.2020	1269,39	13,46	684,16	2126,08
01.04.2020	1410,63	12,32	634,93	2033,03
04.05.2020	1469,74	13,09	665,50	1713,26
01.06.2020	1480,69	15,06	722,89	1663,33
01.07.2020	1501,20	15,15	688,77	1617,72
03.08.2020	1741,17	21,38	795,39	1830,49
01.09.2020	1721,15	24,42	815,20	1935,36
01.10.2020	1700,35	21,44	794,95	2099,42
02.11.2020	1709,75	21,48	774,85	2022,26
01.12.2020	1604,54	20,04	886,55	2178,89
04.01.2021	1693,34	23,69	961,35	2109,94
01.02.2021	1671,40	24,50	985,25	2084,47
01.03.2021	1566,70	23,80	1061,51	2092,60
01.04.2021	1491,31	21,29	1042,56	2326,50
05.05.2021	1561,58	22,93	1077,61	2633,43

Створено автором на основі даних Національного банку України.